

**ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
PRÁVNICKÁ FAKULTA**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Vývoj komunálního politického systému města
České Budějovice v letech 1990 – 2010**

Pavel Mrkáček

Plzeň
2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Vývoj komunálního politického systému města České Budějovice v letech 1990 – 2010“ vypracoval samostatně s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v plném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Západočeskou univerzitou v Plzni na jejích internetových stránkách.

V Plzni dne 29. 3. 2013

.....
Pavel Mrkáček

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce panu doc. PhDr. Lukáši Valešovi, Ph.D. za odborné rady a potřebné informace při vypracování mé diplomové práce.

OBSAH

Úvod	1
1. Komunální politika a komunální politický systém	4
1.1 Základní pojmy	4
1.2 Procesy politického rozhodování v komunální politice a úloha politických stran a nestranických subjektů	5
1.3 Komunální koalice	13
2. Komunální volby a volební systém pro komunální volby	20
2.1 Historie komunálních voleb v českých zemích	20
2.2 Komunální volební systémy	23
2.2.1 Způsob hlasování v komunálních volbách	25
2.3 Přepočty mandátů v komunálních volbách	28
2.4 Interpretace výsledků komunálních voleb	31
3. Výsledky komunálních voleb v Českých Budějovicích v letech 1994 - 2010	35
3.1 České Budějovice a zrod komunálního politického systému v roce 1990	35
3.1.1 Základní charakteristika	35
3.1.2 Zrod komunálního politického systému v roce 1990	37
3.1.3 Komunální volby v Českých Budějovicích r.1990	42
3.2 Volby v roce 1994	45
3.3 Volby v roce 1998 a mimořádné volby v roce 1999	47
3.4 Komunální volby r. 2002	49
3.5 Volby v roce 2006	50
4. Komunální politika v Českých Budějovicích v letech 2006- 2010	51
4.1 Situace po volbách	51
4.2 Odvolání primátora města	55
5. Komunální volby v r. 2010	59
5.1 Situace před volbami	59
5.2 Programové priority favorizujících subjektů	60
5.3 Výsledky komunálních voleb r. 2010	62
5.4 Povolební vyjednávání a povolební koalice	644
Závěr	68
Literatura	72
Resumé v anglickém jazyce	75

Úvod

Problematika diplomové práce nebyla zvolena náhodně. Komunální politice a především zkoumání mechanismů fungování komunálního politického systému se v posledních letech nedostávalo takové pozornosti, jakou by si zasloužila. Důležité je podotknout, že tím nejsou míněny jen komunální volby, kterým se vždy v pravidelných volebních cyklech věnuje řada komentářů a analýz. Řeč je o širším obecnějším kontextu fungování současných komunálních politických systémů a nových jevech, které se v nich v posledním desetiletí objevují.

K novým jevům patří slábnoucí vliv politických stran v komunálních volbách a rostoucí podíl nestraničtých kandidátů na kandidátních listinách politických stran, odlišným způsobem než na celostátní úrovni se vytváří povolební koalice na komunální úrovni, jinými způsoby se vedou volební kampaně a také je možné zaznamenat, že politické strany do komunálních voleb často vstupují s tématy spíše celostátními z volebních programů pro parlamentní volby a nedoceňují důležitost jejich komunální a lokální konkretizace. S ohledem na výše uvedené se nakonec nabízí otázka, do jaké míry je důležitá role politických stran v politických procesech na komunální úrovni a do jaké míry jim konkurují nestraničtí kandidáti a nestraničtá občanská sdružení se svými propracovanými lokálními volebními programy. Mimo jiné je to důsledek několikaletého klesajícího zájmu občanů o členství v politických stranách a výraz poklesu politické prestiže politických stran. Konkrétní obsazení radnic velmi výrazně ovlivňuje volební systém komunálních voleb, který dává občanům větší možnost využít preferenční hlasy a napříč politickými stranami si tak vykroužkovat ideální složení zastupitelstva.

V Českých Budějovicích se v hodnoceném období konaly patery řádné komunální volby a jedny mimořádné volby. Tradičně silnou voličskou základnu měla v Českých Budějovicích Občanská demokratická strana. Té se podařilo zvítězit v komunálních volbách od roku 1994 až do roku 2006. Až v komunálních volbách v roce 2010 svou tradiční pozici neobhájila a volebním výsledkem se umístila až na 3. místě. Poprvé se také ocitla v opozičním postavení. Komunální volby v roce 2010 vyhrálo zcela nové uskupení Občané pro Budějovice, které vzniklo jen několik měsíců před volbami. Na kandidátní listině hnutí Občané pro Budějovice se objevilo mnoho bývalých členů ODS, kteří ze strany vystoupili po odvolání tehdejšího primátora Českých Budějovic na protest proti jeho odvolání a jako výraz nesouhlasu s praktikami vedení ODS.

Problematika diplomové práce nemá příliš širokou reflexi v odborné literatuře, zabývá se jí poměrně úzký okruh autorů. K nejnámějším patří především knižní publikace Stanislava Balíka a dále Jaroslava Čmejčka, Václava Bubeníčka a Jana Čopíka. K nejznámějším patří brněnský politolog Stanislav Balík, který se už několik let specializuje na teorii komunální politiky a na toto téma v posledních letech publikoval řadu prací, v nichž se podrobně zabýval koalicemi na komunální úrovni po obecních volbách nebo obecně vztahem politických stran ke komunální politice.

Analýza výsledků komunálních voleb se opírá o statistiky dostupné na stránkách Českého statistického úřadu a samozřejmě také o aktuální volební legislativu. Velmi důležitým zdrojem informací jsou oficiální webové stránky statutárního města a také charakteristiky volebních programů jednotlivých kandidujících subjektů.

Cílem diplomové práce je na základě rešerše odborné literatury v teoretické části objasnit podstatu a systém fungování komunálního politického systému, proces politického rozhodování na komunální úrovni a vytváření povolebních koalic. V praktické části je cílem diplomové práce na základě analýzy výsledků komunálních voleb potvrdit existující tendenci ke klesajícímu vlivu stranických zastupitelů a růstu vlivu nestraničských zastupitelů na komunální úrovni.

Teoretická část diplomové práce vychází z rešerše odborné monografické a periodické literatury, obsahové analýzy stranických dokumentů, které se k řešené problematice vztahují a publikovaných výzkumných šetření. Z obecných metod vědecké práce budou použity klasické párové metody: analýza, syntéza, indukce, dedukce. Dále komparační analýza pro hodnocení výsledků voleb a historicko-logická metoda pro postihu vývoje v komunálním politickém systému. Závěry budou formulovány na základě generalizace – zobecnění.

Výsledky voleb v jednotlivých volebních cyklech jsou čerpány ze statistických údajů Českého statistického úřadu, popis událostí vychází ze studia celostátního a regionálního tisku a archivu zápisů zastupitelstva města České Budějovice. Podrobně jsou ve statistikách zachyceny výsledky voleb od roku 1994, obtížně nebo vůbec nebyly archivně dohledatelné výsledky komunálních voleb z roku 1990. To se ukázalo jako velmi obtížně překonatelná objektivní překážka shromažďování potřebných údajů.

Text práce je rozdělen do pěti samostatných kapitol. První dvě kapitoly jsou obsahově věnovány teoretickým souvislostem řešené problematiky. Navazující třetí, čtvrtá a pátá kapitola postihují zrod a vývoj komunálního politického systému v Českých Budějovicích od roku 1990 fakticky až do roku 2011. Pozornost je v nich soustředěna nejen na deskripci volebních výsledků, ale také na podstatné okolnosti, ve kterých se tvořily volební programy a které podstatným způsobem ovlivňovaly chování kandidujících politických subjektů a také volební chování voličů.

1. Komunální politika a komunální politický systém

1.1 Základní pojmy

Pojem „politika“ má svůj původ v antickém Řecku. Antické polis – městské státy byly základním kamenem politiky a z dnešního pohledu by o nich bylo možné říci, že tvořily komplex občanského soužití a správy veřejných záležitostí na lokální úrovni.

S pojmem politika se občané setkávají v každodenním životě a s vysokou frekvencí. Ne vždy mu ale všichni správně rozumějí, natož aby byli schopni přesně říci, co si pod ním představují. Jistě by otázka „co je politika“ mohla odeznít v televizním pořadu „Nikdo není dokonalý“ a výsledky by mohly být více než překvapivé.

V teoretické rovině je pojem politika předmětem zkoumání řady vědních disciplín. Jiné významy mu přiřkládají sociologové a politologové, jiné právníci a jiné ekonomové. Obvykle je pojmu politika přisuzován význam účasti na státních záležitostech, správě státu, správě věcí veřejných, umění řídit stát, boje o moc anebo význam regulativního systému celospolečenských procesů.

Územní, geografická či prostorová dimenze pojmu politika pak vedle přívlastků mezinárodní, celostátní umožňuje přidat i přívlastek komunální, který reflektuje fungování politických procesů na úrovni obce jako základního prvku územní samosprávy.

K analýze komunální politiky v současné odborné literatuře existují dva základní přístupy:

- a) komunální politika je považována za nejnižší úroveň celostátní politiky v rámci politického systému státu a její fungování je odvozováno od funkčnosti politických schémat vyšších úrovní;
- b) druhý přístup tvrdí, že je tolik komunálních politik, kolik je obcí.¹

Z jiného úhlu pohledu je možné na problém komunální politiky pohlížet jako na problém lokálních demokracií a do jisté míry jej komparovat s vlivem celkových globalizačních tendencí a jejich vlivu na komunální politický rozhodovací proces.

---

¹ Viz BALÍK, S. *Metodologie výzkumu komunální politiky*. In: Víceúrovňové vládnutí: teorie, modely. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. ISBN 80-7325-074-8,.; FIALA, P. *O komunálních volbách a komunální politice*. Brno: Proglas, 1994.

1.2 Procesy politického rozhodování v komunální politice a úloha politických stran a nestraničských subjektů

Podstata politického rozhodování se v celostátní i komunální politice týká:

- vztahů mezi sociálními skupinami,
- potřeb a zájmů sociálních skupin, které je potřebné zajistit v konkurenci s jinými skupinami
- využití moci v politickém rozhodovacím procesu pro prosazení programových cílů a správu veřejných záležitostí.²

Rozhodovací proces v politice – ať v předvolebním nebo povolebním období – se odehrává podle ustálených algoritmů a fází. Přehledně je graficky znázorňuje V. Prorok v následující tabulce:

Tabulka 1 Rozhodovací proces

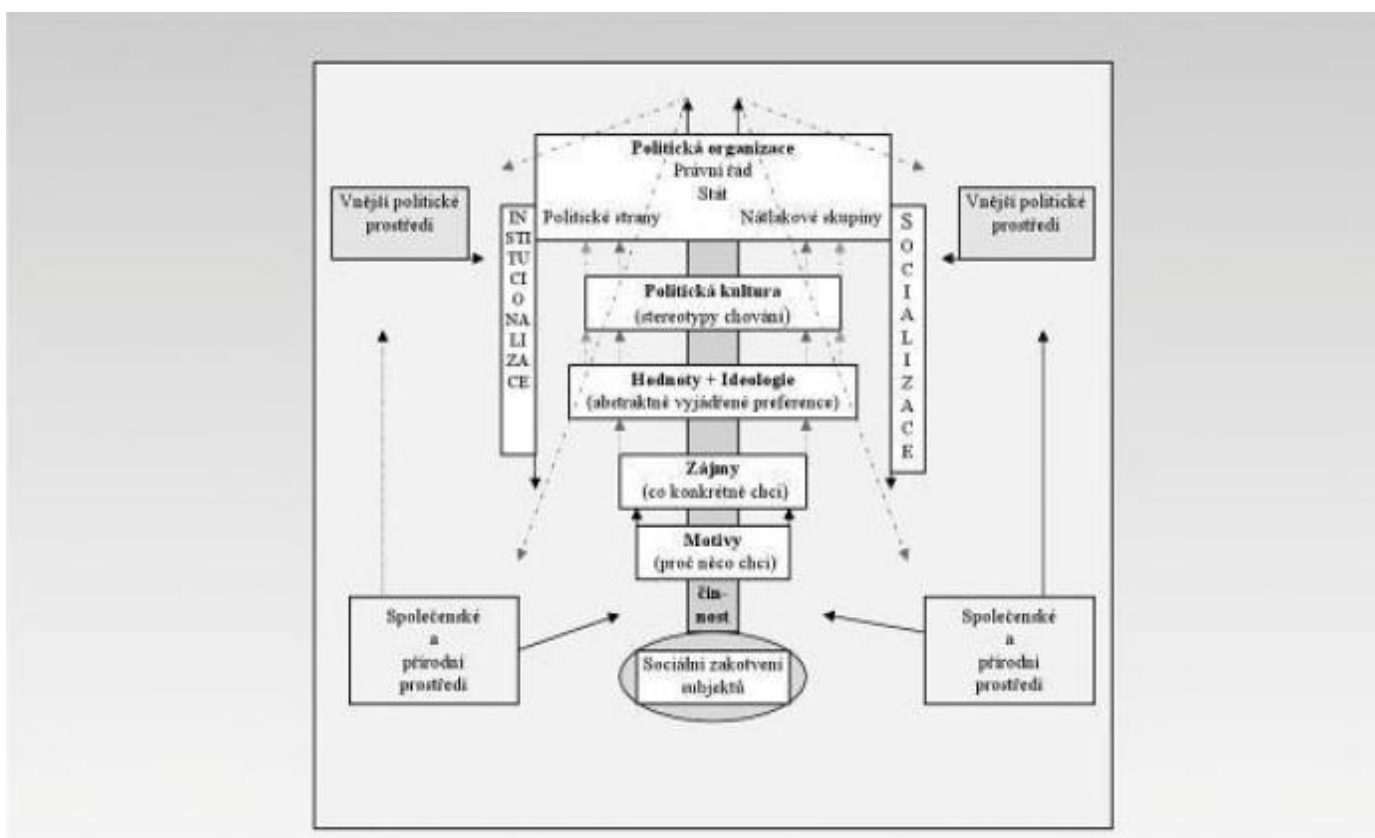
1. fáze identifikace problému	2. fáze rozbor problému	3. fáze výběr varianty řešení	4. fáze řešení problému
Důležitost včasné identifikace.	Definování jeho podstaty: » co ho tvoří; » jakým způsobem vznikl; » jaké alternativy nabízí; » jaké cíle sledují další subjekty.	Zvážení dynamického charakteru skutečnosti (změny v časových horizontech): » vývoj situace; » změny vlastních (cizích) kapacit; » posuny v situaci dalších subjektů.	Organizační zabezpečení. Zpětná kontrola.
Důvody odloženého řešení: » nepochopení problému rozhodujícími subjekty; » přenechání řešení jiným; » utajení zdroje informací; » přijetí radikálnějšího řešení při dalším vyhocení; » zisk z neřešení.	Definování vlastních potřeb a zájmů (cílů). Zhodnocení vlastního potenciálu a potenciálu dalších aktérů: » zdroje; » schopnosti; » časové horizonty mobilizace a realizace.	Vedlejší efekty činnosti. Nahodilé faktory.	

Zdroj: PROROK, V. *Tvorba rozhodování a analýza v politice*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. 189 s. ISBN 978-80-247-4179-6. s.11

² PROROK, V. *Tvorba rozhodování a analýza v politice*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. 189 s. ISBN 978-80-247-4179-6.

Podle Proroka je politika cílevědomá činnost, která je vedena s určitým konkrétním záměrem. Jejím nositelem jsou nejen politické strany, ale i nestranické subjekty, jejichž prostřednictvím se artikuluje politické zájmy občanů, které se logicky liší nejen formulací zájmů, ale také hodnotami, které vyznávají a na jejichž základě své zájmy formulují. Politické rozhodování se odehrává v relativně stabilním prostředí, které je dáno zažitými vzorci chování politických subjektů a které jsou institucionalizovány v právních normách a vzorcích chování zakomponovaných v politické kultuře a politické organizaci společnosti. Složitá struktura vztahů subjektivních a objektivních faktorů, které determinují politické rozhodování a které reflektují i vlivy vnitřního a vnějšího prostředí na celostátní i komunální úrovni, je vyjádřena v obrázku 1.

Obrázek 1 Subjektivní a objektivní faktory politického rozhodování

Zdroj: PROROK, V. *Tvorba rozhodování a analýza v politice*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. 189 s. ISBN 978-80-247-4179-6, s.39

Politické rozhodování je rozhodováním institucionalizovaným. Pod pojmem institucionalizace je obvykle chápán proces „vytváření relativně trvalé struktury vzorců chování, rolí, funkcí, prostředků a materiálních prvků.“³

Svou povahou je proces institucionalizace procesem vzniku stereotypů v politickém chování a jejich materializace. Institucionalizace vychází ze stability motivů, zájmů a hodnot jednotlivých subjektů a z jejich opakování v rámci existujících společenských vztahů a také ze zpětného působení výsledků jejich činnosti. Zájmy a hodnoty, které se týkají politického rozhodování a politického chování pak vystupují v podobě konkrétního typu politické kultury. Materializované, zpředmětnělé zájmy a hodnoty pak reprezentuje politická organizace společnosti: stát, politické strany, zájmové skupiny apod.

Předpokladem je, že určitá forma uspořádání politické organizace je stabilní, resp. že vykazuje určité prvky stability po určitý časový cyklus. Tímto časovým cyklem může např. být volební cyklus. Pokud se zájmy a hodnoty společenských skupin změní, dojde k porušení stability a hledání nové alternativy prosazování zájmů a hodnot. Formou hledání nových alternativ mohou být např. volby – opět míněno ve smyslu celostátních nebo komunálních voleb. Poté, co je nalezena nová alternativa prosazování zájmů občanů, se proces politického rozhodování vrací ke své relativně stabilní podobě až do okamžiku, kdy se obecná situace neopakuje.

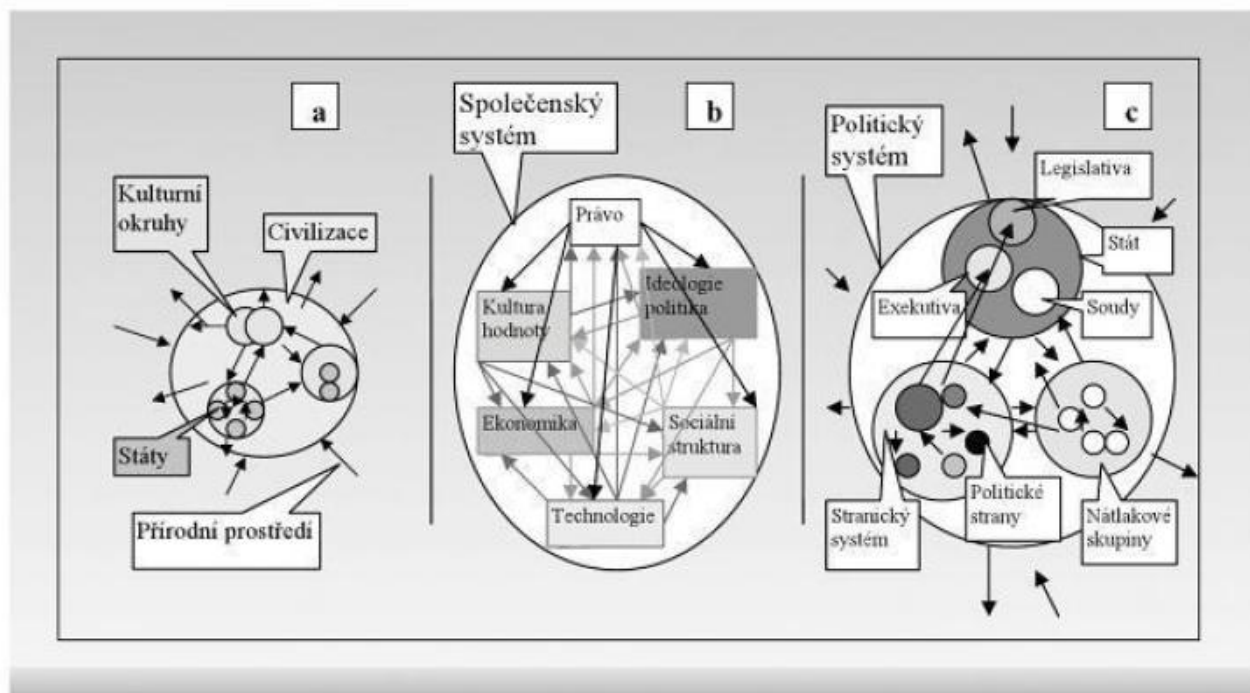
V politickém rozhodování hraje velmi důležitou úlohu systémový přístup. O systémovém přístupu politici na celostátní i komunální úrovni stále častěji hovoří, v mnoha případech však pravděpodobně nejsou a nebyli o věcné podstatě problému dostatečně poučeni. Pokud by se někdo při sledování přenosů z parlamentních jednání soustředil na frekvenci určitých pojmů, jistě by zaregistroval, že při obhajobách předkládaných zákonů anebo naopak, při prosazování pozměňujících návrhů, má velkou frekvenci formulační klišé, že se jedná o systémové řešení anebo že navrhovaná úprava systémovým řešením není.

Různé modely aplikace systémového přístupu v různých oblastech přibližuje obrázek 2.

---

³ PROROK, V. cit.d. s.59

Obrázek 2 Různé modely aplikace systémového přístupu

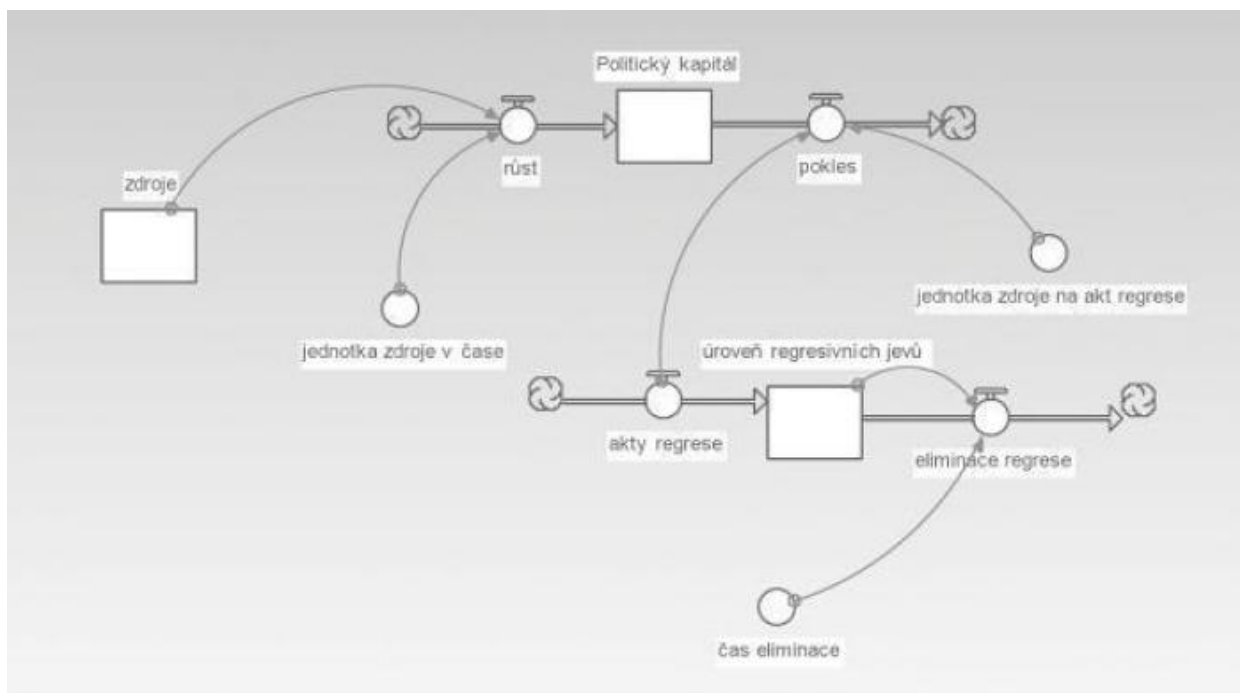

Zdroj: PROROK, V. *Tvorba rozhodování a analýza v politice*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. 189 s. ISBN 978-80-247-4179-6, s.140

V posledních letech je možné zaznamenat, že se do politického rozhodování a politického procesu na celostátní i komunální úrovni stále více promítají prvky strategického rozhodování, strategických analýz a strategického marketingu v podobě, jak jsou známy z úspěšných manažerských zkušeností a publikací pro manažery. Obvyklým se v politickém rozhodování stává strategické modelování politických jevů a procesů.

Mimo jiné i v této souvislosti se ve formulačních klišé české politiky objevuje v různých kontextech spojení slov politický a kapitál, i když o jeho obsahu asi ti, kteří jej používají, příliš nepřemýšlí. Jen pro ilustraci je v této souvislosti možné ukázat jak s použitím sofistikovaných metod modelování politických procesů vypadá model vývoje politického kapitálu politického subjektu na obrázku 3.

Obrázek 3 Model vývoje politického kapitálu politického subjektu

Zdroj: PROROK, V. *Tvorba rozhodování a analýza v politice*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. 189 s. ISBN 978-80-247-4179-6, s.163

Jedním z nejdůležitějších prvků institucionalizace je právní řád. Právní řád můžeme zjednodušeně charakterizovat jako soubor právních norem a předpisů, které platí na určitém území. Právní řád mimo jiné definuje procesy, mechanismy a administrativní úkony politického rozhodovacího procesu a úlohu jednotlivých subjektů v něm. V této souvislosti je možné zmínit jako základní právní normu ústavní zákon, volební zákony, jednací řády parlamentu, vyhlášky obcí apod.

Právní řád platí kontinuálně na celém území státu a výrazně prolíná politickou kulturou, resp. v mnohém je jejím základem. Většina lidí ale podrobně právní řád nezná a tak se chová podle zavedených stereotypů, zvyklostí a tradic, které jsou pro jejich sociální skupinu (anebo politickou stranu) charakteristické. Každá změna právního řádu vede ke změně zavedených stereotypů politického rozhodování a není vyloučeno, že může přinést kromě pozitivních i vedlejší, nechtěné negativní důsledky.

Pro Čechy je, jak uvádí V. Prorok, typické rámcové dodržování práva a v případě jeho nevýhodnosti velmi sofistikované hledání cest, jak právní normy obejít. Kořeny tohoto stavu je možné najít v české historii, kdy byl určitý právní řád české společnosti

vnučen zvnějšku a kdy český národ nebyl dost silný, aby mohl dosáhnout změny řádu, který pro něj nebyl výhodný.⁴

Ztělesněním individualizovaného subjektu politického rozhodování na celostátní, regionální nebo komunální úrovni je politik. Politik v jeho politickém rozhodování má dostatečný přístup k informacím a v hodnocení jeho politického rozhodování existuje řada alternativ:

- a) Pokud je politik dostatečně odborně erudovaný, rozhoduje se věcně, se znalostí věci a po odborných konzultacích v nutných případech je schopen vybrat nejvhodnější řešení konkrétního problému;
- b) Pokud se politik věcně v problematice, o které má rozhodovat, neorientuje a ani s pomocí odborníků není schopen se k určitému řešení z odborného hlediska přiklonit, pak jeho rozhodování bude ovlivněno hodnotami, které vyznává anebo politickým programem strany, kterou reprezentuje v politickém rozhodovacím procesu;
- c) Třetí nejhorší - možnost se projevuje redukcí rozhodovacího procesu ideologickým názorům a hodnotovým postojům politika.

Ani první, ani druhá možnost sama o sobě nevylučuje omyl v politickém rozhodovacím procesu. Ten je ale napravitelný při racionálním posuzování a hodnocení výsledků politického rozhodování na základě zpětné vazby. Třetí možnost je, stručně řečeno, omylem ve své podstatě.

Hlavními subjekty politického rozhodovacího procesu v politickém systému jak na celostátní, tak na komunální úrovni jsou tradičně politické strany. Funkce politických stran, které působí v celostátním i komunálním politickém systému, se dají katalogizovat do dvou hlavních skupin.

První jsou ty, které mají význam pro fungování politického systému jako celku, druhé ty, které politická strana plní jako důsledek vlastního fungování.

Do první skupiny podle Krpce patří:

- a) artikulace a agregace zájmů,
- b) reprezentace zájmů,

---

⁴ PROROK, V. *Tvorba rozhodování a analýza v politice*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. 189 s. ISBN 978-80-247-4179-6.

- c) podíl na legislativní a rozhodovací činnosti,
- d) výkon politické moci.⁵

První skupina funkcí odráží obecnou podstatu a účel existence politických stran - zprostředkování a sjednocování zájmů určitých skupin občanů vůči jiným skupinám občanů a politickému systému jako celku.

Do druhé skupiny Krpec zařazuje funkce, které v rámci politiky a politického systému souvisí s vlastní podstatou činnosti politických stran:

- a) integrace subjektů, spojování lidí a skupiny z různých vrstev společnosti,
- b) tvorba konsensu, utváření jednotného pohledu na politiku,
- c) redukce komplexity a nákladů rozhodování, zjednodušení politického světa,
- d) ritualizace a institucionalizace, převod individuální vůle na vůli obecnou,
- e) politická výchova
- f) mobilizace voličů, snaha přinutit voliče jít k volbám, podpořit svou stranu.⁶

Faktická podoba fungování politiky na komunální úrovni vybízí k otázce, jestli jsou všechny funkce politických stran, které jsou v teorii formulovány pro celostátní úroveň, platné i pro komunální politiku a fungování komunálního politického systému. Odpověď nebude jednoduchá a jednoznačná. Pokud se dá bez podrobnější argumentace souhlasit s výrokem, že je tolik komunálních politik, kolik je obcí, pak nezbyvá než připustit, že je tolik variací odpovědí na otázku, kolik je obcí.

Jinak se budou politické strany chovat ve velkých městských aglomeracích a jinak budou působit ve středně velkých městech a nakonec v malých obcích a vesnicích. S klesající velikostí aglomerace, ve které strany působí, se stranický akcent na politický rozhodovací proces snižuje a vyvažuje jej prvek nestraničských subjektů, založených více na osobnostech, než na stranické příslušnosti.

Politické strany jsou řešením artikulace zájmů a správy veřejných věcí, které je možná pro občana nejpohodlnější: právo účasti na politickém rozhodování deleguje na někoho jiného a občan sám se příliš angažovat nemusí.

---

⁵ KRPEC, O. Funkce politických stran v politickém a sociálním systému. *Politologická revue*, 2006. roč. XII, č. 1, s. 175-178

⁶ Tamtéž, s.178-182

Obdobně by se dala formulovat i řada otázek ve vztahu k vnitřním funkcím politických stran.

Jako v předchozím případě by bylo možné připustit zpochybnění dosavadního stereotypu myšlení o nezbytnosti politického stranictví. Formulované otázky v hypotetických odpovědích nesměřují k tvrzení o nefunkčnosti politických stran v komunálním politickém systému; jen podle rozdílnosti volebních výsledků na celostátní a komunální úrovni, v nichž se stále více prosazují tzv. nezávislí kandidáti nebo účelově vytvořená volební uskupení, znamenají hledání jiných alternativ artikulace a prosazování zájmů občanů. Oprávněnost těchto otázek potvrzuje i průběh posledních komunálních voleb: i pro politické strany roste přitažlivost angažování nezávislých kandidátů pro stranickou kandidátní listinu z toho důvodu, že jsou často voliči preferováni.

V druhém směru pak jde o to, zda strany kandidují pod svým vlastním názvem, nebo zda dávají přednost volebním stranám se zdánlivě nezávislým profilem, avšak s významným počtem členů jednotlivých politických stran na volební kandidátce. I toto zdání nezávislosti opět může zvyšovat přitažlivost daného subjektu pro voliče, kteří preferují nestranické subjekty.

Nestranické subjekty se v posledních letech v komunální politice stávají stále silnější protiváhou politických stran. V komunálních volbách je podle zákona o volbách do obecních zastupitelstev možné, aby zájmy občanů artikulovaly nejen volební strany, ale také nezávislí kandidáti a jejich sdružení.

Nezávislí kandidáti mají možnost volit tři formy své „politické existence“:

- a) Formu nezávislé kandidatury „sám za sebe“, kdy pro svou kandidaturu musí získat dostatečný počet podpisů občanů; typická je tato situace pro malé obce s počtem obyvatel do 500,
- b) Formu kandidatury na kandidátní listině politické strany. Politické strany předpokládají, že s nezávislými kandidáty (osobnostmi) na předních místech svých kandidátních listin budou mít větší šanci na volební úspěch a získání důležitých pozic v exekutivních orgánech na komunální úrovni.
- c) Formu kandidatury na kandidátní listině pro účel voleb vytvořeného politického sdružení.

1.3 Komunální koalice

Stejně jako ve „velké“ politice i v komunální politice v bezprostředním období po zveřejnění výsledků voleb začíná intenzivní vyjednávání o vytvoření povolebních koalic.

V teoretické rovině má tento proces své vysvětlení v teorii racionální volby a teorii her. Ve zkoumání politických systémů a v „...politologii je tento model hry nejčastěji využíván při studiu okolností a podmínek provázejících vytváření vlád v parlamentních systémech.“⁷ Teorie koalic ale byla sestavena pro podmínky politického systému státu, nikoliv pro komunální politiku. Analogicky je však aplikovatelná i pro podmínky komunální politiky.

V komunální politice jde o procesy vzniku městské rady, volby starosty (primátora) a na výsledcích voleb závislého rozdělení důležitých pozic v orgánech města.

Koalice je zpravidla chápána jako uskupení dvou a více politických subjektů, které se snaží prosadit svůj politický program anebo získat důležité pozice v politickém rozhodovacím procesu.

Podle mínění některých autorů se koalice utvářené na komunální úrovni dají nazývat koalicemi v pravém slova smyslu pouze na úrovni největších měst. V kategorii středních měst je koalice vnímána jako způsob ustavení rady bez hlubšího a trvalejšího zakotvení. V nejmenších obcích mají koalice neformální a neinstitucionalizovanou podobu založenou na osobních vztazích jednotlivých politických aktérů.⁸

Koalice se sestavují jak v předvolebním, tak v povolebním období. Logickým účelem předvolební koalice je výhra ve volbách, povolební koalice mají svým členům zajistit legislativní většinu v zastupitelstvu města a radě města. V komunální politice není neobvyklé, že koalice vzniklé po volbách, se v průběhu volebního období z různých důvodů rozpadají a vznikají koalice nové.

V komunální, ale i „velké“ politice také mohou nastat situace, kdy koalice několika politických subjektů mohou vítěze voleb odsunout do opoziční role, protože nenajde dostatek spojenců na sestavení legislativní většiny. „Výměna členů vlády nezávisle

---

⁷ ŘÍCHOVÁ, B. *Přehled moderních politologických teorií*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000. 304 s. ISBN 80-7178-461-3. s.119

⁸ JÜPTNER, P. Komunální koalice a politické modely. *Politologická revue*, roč. X., č. 2, s. 81-101.

na volbách je dostatečným důvodem k úvahám o nové koalici, neboť tyto změny lze spojovat buď s přesuny politických preferencí, nebo s posuny v politickém spektru jako celku.“⁹ Při vzniku nové koalice se v první řadě mění politické subjekty a současně se mění i personální složení městské rady.

Pro analýzu výsledků voleb v komunálním měřítku je důležité znát odpověď na otázku, jaké modelové typy koalic mohou vzniknout.

V teoretické literatuře se obvykle pracuje v typologii koalic se dvěma základními modely: s typologií G. Sartoriho anebo s typologií H. Rikkera.¹⁰ Teorie koalic ale byla sestavena pro podmínky politického systému státu, nikoliv pro komunální politiku. Aplikace obecné teorie pro komunální politiku je obsažena v publikacích S. Balíka.¹¹

V této souvislosti je důležité připomenout skutečnost: získání mandátu v zastupitelstvu města nutně nemusí jako logický důsledek přinést možnost ovlivňovat jeho chod. To je možné až tehdy, když se mandát v zastupitelstvu propojí s přímým vlivem na exekutivu, kterou představuje starosta, místostarosta a městská rada.¹² Podle vlivu na fungování městského zastupitelstva a městské rady se koalice dělí na legislativní a exekutivní.

Legislativní koalice při hlasování podporují zastupitelstvo města (obce) bez ohledu na svůj podíl, který v něm mají. Obvykle nemají dlouhé trvání a často vznikají ad hoc jen kvůli určitému účelu v souladu s koaličním programem. Druhým typem je exekutivní koalice, která bývá menší a „...začasté bývá podporována a ve svém postavení uchovávána prostřednictvím a s pomocí měnící se legislativní koalice.“¹³

Klasická teorie koalic operuje se dvěma základními typy – minimální vítězná a velká koalice.¹⁴ V oblasti komunální politiky se však toto rozdělení jeví jako

---

⁹ ŘÍCHOVÁ, B. *Přehled moderních politologických teorií*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000. 304 s. ISBN 80-7178-461-3. s. 119

¹⁰ Podrobněji viz SARTORI, G. *Strany a stranické systémy: schéma pro analýzu*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. 466 s. Klasikové společenských věd. ISBN 80-7325-062-4. STRMISKA, M. et al. *Politické strany moderní Evropy: analýza stranicko-politických systémů*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2006. 728 s. ISBN 80-7367-038-0.

¹¹ BALÍK, S. *Modely exekutivních koalic na komunální úrovni*. In: Dančák, B., Fiala, P., Hloušek, V.: *Evropeizace. Nové téma politologického výzkumu*. Brno: Mezinárodní politologický ústav MU, 2005.

¹² Tamtéž, s.26

¹³ ŘÍCHOVÁ, B. *Přehled moderních politologických teorií*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000. 304 s. ISBN 80-7178-461-3. s. 129

¹⁴ Tamtéž, str. 130 - 134

neopstačující, protože na komunální úrovni se objevuje celá řada koalic, které zcela neodpovídají jedné ze dvou možností.

Říchová s odkazem na teorii W. H. Rikera o minimální vítězné koalici tvrdí, že se jedná o koalici nutně splňující současně dvě podmínky. Prvou podmínku tvoří skutečnost, že jde o koalici tvořenou minimálně dvěma a více stranami, které v souhrnu mají většinu. Druhá podmínka reprezentuje fakt, že koalice neobsahuje žádného nadbytečného člena, jehož hlasy by byly nezbytné pro vytvoření většiny. Pokud koalice přijde o jednoho člena, znamená to vždy, že ztratí většinu.¹⁵

G. Sartori rozšířil tuto jednoduchou typologii na základě několika kritérií. Přidal čtyři základní kritéria – velikost, počet členů koalice, programovou distanci mezi členy koalice a kritérium kombinace počtu členů a jejich programové orientace. Vzniklo tak pět odlišných druhů:

- a) minimální vítězné koalice
- b) koalice s nejmenším počtem křesel
- c) koalice s nejmenším počtem členů
- d) koalice s nejmenší programovou vzdáleností členů
- e) minimální vítězná ideologicky propojená koalice¹⁶

G. Sartori také definoval typy stranických systémů v politice. I když jeho model vychází z aplikace na podmínky celostátního politického systému, je možné jej v politické soutěži aplikovat i na podmínky komunální politiky z hlediska charakteristiky a definice komunálního politického systému, jak ukazuje tabulka 2.

---

¹⁵ ŘÍCHOVÁ, B. *Přehled moderních politologických teorií*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000. 304 s. ISBN 80-7178-461-3. s. 130.

¹⁶ Tamtéž s. 131 - 132

Tabulka 2 Sartoriho klasifikace stranických systémů podle počtu stran

Formát	Počet relevantních stran
Jedné strany	existence pouze jedné strany
Hegemonní strany	existence satelitních stran
Predominantní strany	jedna strana dlouhodobě získává přes 50 % mandátů
Dvoustranický	2 strany
Omezený pluralismus	3 - 5 stran
Extrémní pluralismus	5 a více stran
Atomizovaný pluralismus	velký počet malých stran

Zdroj: SARTORI, G. *Strany a stranické systémy: schéma pro analýzu*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005

Tato typologie je poměrně důležitá. Podle typu stranického systému je možné předpovídat chování aktérů politického rozhodování v politickém systému, možnosti koaliční vlády, možná sporná místa realizace politických programů a vládnutí apod.

Sartori rozlišil v soutěživých stranických systémech čtyři typy: bipartismus, umírněný pluralismus, polarizovaný pluralismus a systém predominantní strany.

Sartoriho pojetí bipartismu jako typu vychází z jeho klasifikace dvoustranického formátu. V typologii však Sartori nepovažuje za důležité, pokud se v systému vyskytují i další strany, které nejsou schopny ovlivnit vládní alternaci dvou velkých stran. Sartori definuje tato pravidla bipartismu:

1. dvě strany jsou v postavení, kdy soupeří o absolutní většinu křesel
2. jedna ze stran uspěje a získává většinu v zákonodárném sboru
3. tato strana chce vládnout sama - tzn. nejsou vytvářeny koaliční vlády
4. voliči očekávají vládní alternaci dvou velkých stran.

Vzhledem k uvedené charakteristice jsou takové systémy jen velmi slabě polarizované a jsou dostředivé. Strany jsou nuceny oslovit co nejširší spektrum voličů, proto volí umírněné ideologické pozice.

Ve vztahu k bipartismu je největším rozdílem umírněného pluralismu koaliční vláda. V těchto stranických systémech se totiž vyskytují minimálně tři relevantní politické subjekty, přičemž ani jeden z nich není schopen získat absolutní většinu. Umírněný pluralismus jako typ je propojen s formátem omezeného pluralismu. Struktura tohoto typu stranického systému přesto zůstává bipolární a v podstatě nepolarizovaná. Na rozdíl od bipartismu dva póly netvoří dvě strany, ale bipolární seskupení koalic. Sartori tak umírněný pluralismus charakterizuje na základě následujících znaků:

1. relativně malá ideologická vzdálenost mezi relevantními stranami
2. bipolární koaliční uspořádání
3. dostředivá soutěž.

Polarizovaný pluralismus spojil Sartori s formátem extrémního pluralismu, ve kterém je v systému přítomno více než pět či šest relevantních stran. Důležitá je pro něj především ideologická vzdálenost, takže početní diskrepance může ovlivnit formát, ale ne typ stranického systému. Podle Sartoriho tento typ definují následující znaky:

1. v systému jsou přítomny relevantní antisystémové strany
2. existence dvoustranných (bilaterálních) opozic, v systému je přítomna krajní levice i krajní pravice
3. středové umístění jedné strany nebo skupiny stran
4. velká polarizace systému
5. převládání odstředivých sklonů nad dostředivými, v souvislosti s tím roste voličský potenciál antisystémových stran
6. ideologické (programové) rozstrukturování, strany spolu bojují na základě ideologických argumentů
7. přítomnost nezodpovědné opozice, nedochází k obměně vlády
8. politika trumfování a přílišného slibování, opozice se při svých slibech neohlíží na reálné možnosti.

V systému predominancí strany jako predominantní definuje Sartori takovou stranu, která je schopná ve třech po sobě jdoucích volbách zvítězit a přitom získat absolutní většinu poslaneckých mandátů. V systému pak působí v podstatě jako jediná relevantní strana. I přes existenci nedominantní strany Sartori předpokládá, že je stále umožněna svobodná politická soutěž a také reálně probíhá.

Stanislav Balík klasickou Sartoriho typologii koalic aplikuje na komunální podmínky a dochází k vlastní klasifikaci, která je uvedena v tabulce 3.

Tabulka 3 Typologie komunálních koalic podle S. Balíka

Třída koalic (výhradně dle počtu subjektů či mandátů)		Typ koalic (dle počtu subjektů a dle ideové vzdálenosti)
minimální	nejmenší počet mandátů	minimální vítězná ideově propojená
vítězná	nejmenší počet členů	
velká		Velká
		široká (duhová)
		Všeobecní

Zdroj: BALÍK, S. 2006: *Typologie exekutivních koalic v českém prostředí* in: CABADA, Ladislav a kol. *Koalice a koaliční vztahy České republiky v evropském kontextu*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. 223 s. ISBN 80-7380-004-7. s.57

Podle S. Balíka je velká koalice označením takového spojení, kdy společně vystupují nejčastěji dvě politické strany, které se v politickém spektru jeví jako dominantní a současně jsou ideově protikladné. Do svého spojení již nemusí přibírat další politické partnery a tím rozdrobovat své politické zájmy. Definuje ji jako „spojení alespoň dvou programově vzdálených sil, mimo něž (v opozici) zůstávají alespoň dva relevantní protivníci, a to v situaci, kdy je teoreticky možno uzavřít koalici menší, minimálně vítěznou“¹⁷ Není tedy pouze třídou, ale model velké koalice je sám o sobě i typem. Často je tento typ uplatňován v situacích, kdy není zcela nezbytné spojení právě dvou ideologicky protikladných politických subjektů, avšak z různých, často personálních, důvodů ke vzniku velké koalice dochází. Není nutnou podmínkou, aby byla složena právě ze dvou politických subjektů, může jich být i víc, je však nutné, aby v koalici byly přítomny politické subjekty s opačnou ideologickou profilací.

Dalším typem patřícím do třídy velkých koalic je koalice *široká*. Nazýváme tak koalici, která vzniká spojením téměř všech relevantních politických aktérů, avšak jeden aktér, popř. politický proud je ponechán mimo toto spojení a zůstává v opozici. Zpravidla se tak děje z ideologických důvodů. Tato koalice musí být minimálně

¹⁷ BALÍK, S. *Modely exekutivních koalic na komunální úrovni*. In: DANČÁK, B., FIALA, P., HLOUŠEK, V.: *Evropeizace. Nové téma politologického výzkumu*. Brno: Mezinárodní politologický ústav MU, 2005, s. 30.

dvoučlenná a zároveň v ní musí být víc subjektů, než je zapotřebí k získání nadpoloviční většiny v zastupitelstvu.

V rámci třídy velkých koalic S. Balík hovoří dále o koalici *všeobecné*. Jedná se o takový typ koalice, kde se vyskytují všechny politické subjekty, které tvoří zastupitelstvo. Žádný politický subjekt není v opozici, jedná se tedy o spojení všeobecné dohody.

Druhou třídou důležitou pro kategorizaci koalic jsou minimální vítězné koalice. Zde se, s ohledem na kritérium počtu členů, třída dělí na dvě podtřídy a to na koalici s nejmenším počtem mandátů a nejmenším počtem členů. V souvislosti s kritériem ideologie se zde vyskytuje pouze jeden typ: minimální vítězná ideově propojená koalice.¹⁸

Balíkova typologie bude použita jako metodologické vodítko pro analýzu výsledků komunálních voleb v Českých Budějovicích v dalších částech práce.

---

¹⁸ BALÍK, S. (2006) *Typologie exekutivních koalic v českém prostředí* in: CABADA, Ladislav a kol. *Koalice a koaliční vztahy České republiky v evropském kontextu*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. 223 s. ISBN 80-7380-004-7. s.55 - 57

2. Komunální volby a volební systém pro komunální volby

2.1 Historie komunálních voleb v českých zemích

Rok 1848 přinesl změny zrušením poddanství a také zrušením vrchnostenské správy. 20. března 1849 byla v provizorním prováděcím říšském obecním zákoně provedena první právní úprava obecního zřízení. Na základě tohoto dokumentu byly rozlišovány tři druhy obcí – místní (Ortsgemeinde), okresní (Bezirksgemeinde) a krajské (Kreisgemeinde) a byla rozlišena působnost obcí na přirozenou (der natürliche Wirkungskreis) a přenesenou (der übertragene Wirkungskreis).¹⁹

Vlastní obce byly vytvořeny na základě josefských katastrálních obcí. Předměstí měla být spojena s městy, malé obce spojené a velké obce se mohly rozdělit na frakce, které dostaly do vínku určité pravomoci. Přímo voleným orgánem obcí (místních) byl obecní výbor, který dále volil obecní představenstvo na dobu tří let. V lednu 1850 byla zahájena činnost okresních a krajských úřadů a tak 8. dubna 1850 byly konány první volby do obecních výborů.²⁰ Další volby byly vypsaný ministerstvem vnitra na 26. října 1860.²¹

Balík dále uvádí, že zásadní událostí pro další směřování císařství bylo vydání tzv. Schmerlingovy ústavy v roce 1861, protože se tímto definitivně mocnářství přihlásilo ke konstitucionalismu. Říšský zákon o obecním zřízení byl přijat o rok později – předkládal základní nastavení pro všechny země, které měly vydat vlastní obecní zřízení. Krátce na to pak české země tato zřízení vydala (Slezsko 15. listopadu 1863, Morava 15. března 1864 a Čechy 16. dubna 1864).²²

Jednotlivé podmínky voleb byly ve všech zemích velmi podobné – základem těchto zřízení bylo:

- a) přiznání volebního práva všem svéprávným mužům starším 24 let, kteří byli příslušníky daného státu a zároveň ročně zaplatili alespoň jeden zlatý přímých daní.²³
- b) volební právo pro honoraci – duchovní (křesťanských vyznání a rabíni); úředníci dvora, státu, země a veřejných fondů; důstojníci; doktoři se vzděláním na universitě; učitelé

---

¹⁹ BALÍK, S. *Komunální politika: Obce, aktéři a cíle místní politiky*. Praha: Grada 2009. s. 39.

²⁰ Tamtéž, s.39

²¹ Tamtéž, s.41

²² Tamtéž, s.42.

²³ CHYTILEK, R. – ŠEDO, J. – LEBEDA, T. – ČALOUD, D. *Volební systémy*, s. 272.

na obecních a středních školách a učilištích; profesori na vysokých školách a ještě čestní občané.²⁴

c) voličstvo bylo rozděleno na tři kurie (v menších obcích na Moravě byly kurie pouze dvě) – rozvrstvení do jednotlivých kurií probíhalo na základě placených daní.

d) volba probíhala většinovým volebním systémem.

Balík jako zásadní problém, který vedl k pozdější krizi obecní samosprávy, označuje finanční nezajištěnost obcí, kterým nestačily výnosy z asignovaných daní a dokonce ani z uložených obecních dávek, které byly obce mnohdy nuceny vypsát. Vinu na této skutečnosti má rozsah zvláště přenesené působnosti obcí, která na ně byla (bez dostatečné finanční kompenzace na pokrytí nákladů s tímto výkonem spojených) uvalena.²⁵ Toto konstatování jako by evokovalo analogii se současnými problémy, které komunální politici řeší v situacích, kdy na ně stát přenáší stále širší rozsah svých kompetencí, aniž by je finančně obcím kompenzoval.

Po vytvoření Československé republiky v roce 1918 prvními volbami, které se konaly na území nově vytvořeného státu, byly komunální volby v roce 1919. Před těmito volbami došlo k několika zásadním změnám, které se dotkly volebního systému, kdy mohli volit všichni obyvatelé, kteří dosáhli 21. roku věku a v obci měli pobyt po dobu nejméně tří měsíců. Pasivní volební právo měli občané starší 26-ti let s minimálně ročním pobytem v obci.

Zastupitelstvo se v sídlech od obyvatel volilo pomocí poměrného volebního systému s použitím dvou skrutinií – v prvním byla užita Hagenbach-Bischoffova kvóta, v druhém rozhodoval největší zbytek hlasů (alokace mandátů na této úrovni se mohly zúčastnit pouze strany, které v prvním skrutiniu dosáhly alespoň kvóty, tedy tzv. volebního čísla). Strany mohly spojovat své kandidátky před druhým skrutiniem ke zvětšení vlastních šancí na získání mandátu.²⁶

V menších obcích byly dvě varianty, jak budou volby probíhat – první byla, že alespoň desetina voličů požádala o poměrnou volbu a byl použit shodný volební systém zmíněný výše. Druhou možností bylo, že volby proběhnou podle většinového volebního

---

²⁴ BALÍK, S. cit.dílo, s. 44.

²⁵ Tamtéž.

²⁶ CHYTILEK, R. *Volební systémy*. Vyd. 4., Praha : Portál, 2009. 375 s. ISBN 97-880-7367-548-6., s. 284.

systemu, což v praxi znamenalo, že vítězství kandidátky jedné strany vedlo k obsazení všech možných křesel z této kandidátky.²⁷

Obecní výbor byl přejmenován na obecní zastupitelstvo (9-60 členů podle počtu obyvatel obce) a obecní představenstvo na obecní radu. Kandidátní listiny byly přísně vázané. Voliči nedisponovali žádnými preferenčními hlasy. Vyloučení z pasivního volebního práva byli všichni obecní zaměstnanci, kteří podléhali disciplinární pravomoci rady či zastupitelstva, úředníci správních úřadů s dohlédací pravomocí nad danou obcí a občané, kteří déle než rok nezaplatili žádnou obecní dávku. V době první republiky byl kladen důraz na centralizaci, než decentralizaci. To se projevovalo zvláště ve finanční oblasti, kdy byly zaváděny tzv. finanční novely, které mnohdy zbavovaly obce možnosti volně nakládat s vlastním majetkem či možnosti vypisovat obecní dávky.²⁸

V období tzv. druhé republiky bylo jedním z prvních opatření vlády vyloučení všech zástupců levicových stran z funkcí starostů a obecních zastupitelů. 13. ledna 1939 byla rozpuštěna zastupitelstva měst Prahy a Brna.

Po vyhlášení protektorátu bylo velké množství českých starostů odvoláno a nahrazeno německými komisaři.²⁹ Dalším nastoupeným trendem bylo posilování role starosty – tedy tzv. vůdcovský princip (starostové byli většinou jmenováni, ne voleni) a také etablování tzv. přidělců (Beigeordnete), kteří byli poradci starosty v určitých konkrétních oblastech.³⁰

Od roku 1945 do roku 1989 byly obce reprezentovány tzv. místními národními výbory, což byly revolučně vytvořené výbory při osvobození republiky. Stranami, které se mohly účastnit voleb, byly pouze ty, které byly v Národní frontě. Právně zůstalo zachováno rozdělení působností na samosprávné a přenesené – fakticky se ale o obecní samosprávě mluvit nedalo, protože jednotlivá rozhodnutí místních národních výborů mohla být zrušena rozhodnutím výboru na úrovni vyšší. První volby do místních národních výborů byly uskutečněny v roce 1954. Od roku 1960 bylo funkční období čtyřleté, od roku 1971 pětileté. MNV měl tři hlavní typy orgánů – plénum (teoreticky hlavní orgán, skládal se ze všech poslanců), rada (výkonný orgán) a komise (výkonné pravomoci). Reálně

---

²⁷ CHYTILEK, R. cit. dílo, s. 284

²⁸ BALÍK, S. *Komunální politika: Obce, aktéři a cíle místní politiky*. Praha: Grada, 2009. s. 47-49.

²⁹ SCHELLE, K.a kol. *Dějiny české veřejné správy*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. s. 152-158.

³⁰ BALÍK, S.: *Komunální politika: Obce, aktéři a cíle místní politiky*, s. 54-55.

exekutivně nejsilnějšími byli tajemník MNV a předseda MNV. Aktivní volební právo bylo nastaveno na 18 let, pasivní na 21. Zvolení představitelů měli tzv. imperativní mandát, což znamenalo, že mohli být kdykoliv odvoláni.³¹

Hlavním úkolem místních národních výborů bylo podle Schelleho: spravovat základní školu, školská zařízení a zařízení sociální péče, místní komunikace, vyjadřovat se k založení či zániku státních podniků, dávat souhlas k rozmístění prodejen a provozoven, vést matriky, chránit životní prostředí atd.³²

2.2 Komunální volební systémy

Právo občanů volit své zastupitele a právo být volen do zastupitelských orgánů je jedním z nejdůležitějších politických práv, které je zakotveno v Listině základních práv a svobod. V ní se konstatuje, že „občané mají právo podílet se na správě veřejných věcí přímo nebo svobodnou volbou svých zástupců.“³³

Komunální volby představují nejnižší stupeň zastupitelské demokracie v České republice na úrovni obcí a územně samosprávných celků, ve kterých občané volí své zastupitelstvo.

Ke znovuzavedení samosprávy obcí došlo v roce 1990 po zrušení systému národních výborů zákonem č. 294/1990 Sb. Samotnou organizaci komunálních voleb upravil zákon České národní rady č. 368/1990 Sb. o volbách do zastupitelstev obcí, podle kterého proběhly první komunální volby v listopadu téhož roku.

V roce 1994 a 1998 volby do zastupitelstev obcí proběhly podle zákona č. 152/1994 Sb. o volbách do zastupitelstev obcí a o změně a doplnění některých dalších zákonů.

Dnešní organizace komunálních voleb se opírá o ustanovení zákona č. 491/2001 Sb., podle kterého se konaly řádné volby do zastupitelstev obcí v roce 2002, 2006 a 2010. Podle zákona se řádné komunální volby konají pravidelně ve čtyřletých intervalech a překrývají se s termínem voleb jedné třetiny členů Senátu.

Volby do obecních zastupitelstev se konají tajným hlasováním na základě

---

³¹ BALÍK, S.: *Komunální politika: Obce, aktéři a cíle místní politiky*. Praha: Grada 2009. s. 55-57

³² SCHELLE, K. a kol. *Dějiny české veřejné správy*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009.s. 208

³³ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů, čl. 21, 1.

všeobecného, rovného a přímého volebního práva a podle zásady poměrného zastoupení.

Termín konání komunálních voleb vyhláší prezident republiky nejpozději 90 dnů před jejich konáním. Komunální volby se konají ve dvou dnech (v pátek a sobotu). Pro konání dodatečných a opakovaných voleb je vyčleněn pouze jeden den.

Právo volit má každý občan České republiky, který dosáhl 18 let a je v den voleb v této obci přihlášen k trvalému pobytu.

Hlavní rozdíl ve volbách do Parlamentu ČR a ve volbách na komunální úrovni spočívá ve formě kandidatury politických stran.

V komunálních volbách do politické soutěže vstupují tzv. volební strany. Jimi se rozumí nejen politické strany, ale také politická hnutí, jejich koalice, nezávislí kandidáti, sdružení nezávislých kandidátů anebo sdružení politických stran, hnutí a nezávislých kandidátů.

Politická strana a politické hnutí, jak stanovuje zákonná podmínka, mohou být součástí jen jedné volební strany pro volby do zastupitelstva obce. Jestliže volební strany podávají kandidátní listinu do téhož zastupitelstva samostatně, pak nemohou být součástí jiné volební strany. Kandidát volební strany může být uveden pouze na jedné kandidátní listině volební strany a jen v jednom volebním obvodu. Nezávislí kandidáti a sdružení nezávislých kandidátů musí ke kandidátní listině připojit také petici podepsanou voliči, která jejich kandidaturu podporuje. Potřebný počet podpisů voličů je uveden v tabulce 4. Je procentuálně odvozen od počtu obyvatel obce, městské části, městského obvodu, či volebního obvodu.

Tabulka 4 Minimální počet podpisů u NK a SNK

počet obyvatel v obvodě	min. počet z obyvatel obce u NK	min. počet z obyvatel obce u SNK
do 500	5 %	7 %
501 - 3 000	4 %, nejméně 25	7 %
3 001 – 10 000	3 %, nejméně 120	7 %
10 001 – 50 000	2 %, nejméně 600	7 %
50 001 – 150 000	1 %, nejméně 1 000	7 %
nad 150 000	0,5 %, nejméně 1 500	7 %

Zdroj: BALÍK, S. *Komunální politika: Obce, aktéři a cíle místní politiky*. Praha: Grada 2009. s. 91.

Z tabulky vyplývá, že podmínky pro vstup do volební soutěže jsou ztíženy v případě sdružení nezávislých kandidátů ve větších městech. Pro založení politické strany přitom k její registraci podle zákona č. 424/1991 Sb. o sdružování v politických stranách a politických hnutích postačuje pouze tisíc podpisů občanů. Proto se často v komunálních volbách zakládají nové politické strany. Aby se odlišily od etablovaných politických stran, kombinují ve svých názvech regionální či místní vymezení a různé formy slova „nezávislost“. V komunálních volbách v Českých Budějovicích se tak objevují subjekty, nazvané Volba pro město, Liga pro město, Sdružení nezávislých kandidátů města České Budějovice, Nezávislí pro lidi, pro město, Občané pro Budějovice a další.

2.2.1 Způsob hlasování v komunálních volbách

Pro volby do zastupitelstev obcí byl zaveden poměrný volební systém s volnou kandidátní listinou. Podle zákona č. 491/2001 Sb. obec tvoří jeden volební obvod. Zastupitelstvo obce má právo vytvořit více volebních obvodů, pokud je splněna podmínka minimálního počtu volených zastupitelů v závislosti na počtu obyvatel obce.

Volební strany mohou podle zákona předložit pouze jednu kandidátní listinu. Lhůta pro její předložení je stanovena zákonem na nejpozději do 66 dnů přede dnem konání voleb příslušnému registračnímu úřadu, který musí ve lhůtě do 48 dnů přede dnem konání voleb rozhodnout o tom, jestli kandidátní listina splňuje všechny náležitosti anebo může rozhodnout o jejím zamítnutí.

Na kandidátní listině může být uvedeno maximálně tolik kandidátů, kolik činí počet volených zastupitelů do příslušného zastupitelstva obce, respektive kolik zastupitelů je v daném obvodu voleno v případě, že se volby konají ve více obvodech. Počet volených zastupitelů je upraven zákonem č. 128/2001 Sb. (tabulka 5).

Tabulka 5 Počet volených zastupitelů obce

počet obyvatel	velikost zastupitelstva
do 500	5 až 15 členů
501 - 3 000	7 až 15 členů
3 000 – 10 000	11 až 25 členů
10 000 – 50 000	15 až 35 členů
50 000 – 150 000	25 až 45 členů
nad 150 000	35 až 55 členů

Zdroj: BALÍK, S. cit. dílo, s.93

Jak vysvětluje Chytílek, volič při volbě disponuje právě tolika hlasy, kolik volí členů zastupitelstva, přičemž má celkem tři způsoby jak svou volbu provést. Buď na kandidátní listině označí pouze jednu stranu a dá tak svůj hlas všem kandidátům, které volební strana nominovala do voleb. Dále má volič možnost označit na kandidátních listinách volebních stran jednotlivé kandidáty, kteří takto získávají po jednom hlasu. Nejvíce však může volič označit pouze tolik kandidátů na různých kandidátkách, kolik je celkem voleno zastupitelů. Třetí možnost volby kombinuje dva předchozí způsoby. Volič v tomto případě má právo jednak označit kandidáty z různých stran, tak i kandidátku jedné strany. Po jednom hlasu nejprve získají jednotliví zaškrtnutí kandidáti a následně jsou zbývající hlasy přiděleny dle pořadí na označené kandidátní listině. Tento systém voleb neumožňuje voličům škrtnat navržené kandidáty ani kumulovat hlasy.³⁴

Pro přepočítání hlasů na mandáty se v komunálních volbách od roku 2002 používá klasický d'Hondtův dělitel, který zvýhodňuje spíše silnější strany a vychází ze zásady, že „není spravedlivé, aby jakákoliv strana obdržela mandát dříve, dokud má nižší průměrný počet hlasů na jeden mandát než kterákoliv jiná strana.“³⁵

Populární politolog T. Lebeda se v jedné ze svých studií zabývá tématem voleb do obecních zastupitelstev a problematikou preferenčních hlasů, kterými voliči disponují a které přidělují jednotlivým kandidátům. Upozorňuje, že systém komunálních voleb

³⁴ CHYTÍLEK, R. *Volební systémy*. 4. vyd. Praha: Portál, 2009. s. 315.

³⁵ Tamtéž, s.195

je „nejkomplikovanější, nejméně srozumitelný a také nejvíce zavádějící ve srovnání s ostatními pravidly, podle nichž se v České republice volí do jiných orgánů.“³⁶ Závažný problém shledává v preferenčních hlasech. Pokud volič na některé z kandidátek volebních stran označí jednotlivé kandidáty, tak svůj hlas ale primárně dává volební straně, na jejíž listině voličem preferovaný kandidát vystupuje. Tuto skutečnost si podle Tomáše Lebedy většina občanů neuvědomuje a dochází tak k jejich klamání.

Při rozdělování mandátů se nejprve sečtou hlasy, které strana obdržela jako celek s hlasy pro jednotlivé kandidáty. Podle celkového součtu pro stranu poté volební strana obdrží určitý počet mandátů. Ve druhé fázi přidělování mandátů následně dochází k jejich obsazení konkrétními kandidáty. V přidělování se postupuje od shora dolů, podle toho, jak byli kandidáti nominováni volebními stranami. Na první místo listiny se ale kandidát dostává jen v případě, pokud získal o 10 % hlasů více, než je průměrný počet hlasů na jednoho kandidáta v rámci jeho strany. Tuto podmínku Lebeda vnímá jako hlavní a konstatuje, že kandidát ve velkých městech musí získat výrazně více preferenčních hlasů, aby se dostal na první místo. Dochází tak často k situacím, kdy „lídr a několik kandidátů na předních pozicích mohou být zvoleni do zastupitelstva i přes to, že získají méně hlasů než častěji preferovaní kandidáti na spodních nevolitelných místech, kteří zůstanou bez mandátu.“³⁷ Podle Lebedy je systém rozdělování mandátů v komunálních volbách jako velmi kontroverzní a nepřijatelný, protože je pro voliče ve své podobě zavádějící a obecně chybí skutečné vysvětlení jeho mechanismu: „Volební proces je tak zavádějící, netransparentní a můžeme diskutovat, zda vůbec produkuje legitimní výsledky.“³⁸

Mandát člena zastupitelstva obce vzniká ze zákona zvolením. Za zvolení je považováno ukončení hlasování. K zániku mandátu dochází v případech, když zastupitel odmítne složení slibu, složí slib s výhradou, podá písemnou rezignaci do rukou starosty, dnem voleb do zastupitelstva obce, dnem sloučení obcí nebo připojení obce k jiné.³⁹

Výsledky voleb do zastupitelstev obcí vyhlašuje a uveřejňuje Státní volební komise. Český statistický úřad zpracovává a poskytuje výsledky voleb.

---

³⁶ LEBEDA, T. (2009). *Komunální volby klamou. Krátké zastavení nad problematickými aspekty volebního systému pro obecní zastupitelstva*. Acta Politologica, 2009. Vol. 1, No. 3, s. 332-343. ISSN 1803-8220. s. 334.

³⁷ LEBEDA, T. (2009). *Komunální volby klamou. Krátké zastavení nad problematickými aspekty volebního systému pro obecní zastupitelstva*. Acta Politologica, 2009. Vol. 1, No. 3, s. 332-343. ISSN 1803-8220. s. 337

³⁸ Tamtéž, s.334

³⁹ Viz §55 zákona č.491/2001 Sb.

2.3 Přepočty mandátů v komunálních volbách

Podle výkladu Českého statistického úřadu se od prvních komunálních voleb v roce 1990 „k převedení výsledků hlasování na mandáty při volbách do obecních zastupitelstev používá d'Hondtova metoda. První zákon, který upravoval pravidla pro zjišťování výsledků voleb do obecních zastupitelstev, nabyl platnosti 5. září 1990 a byl to zákon č. 368/1990 Sb. Tento zákon stanovil, že počty hlasů pro strany se v rámci d'Hondtovy metody budou postupně dělit řadou celých lichých čísel (1, 3, 5, 7 atd.), nestanovoval žádné kvórum omezující vstup stran do skrutinia. Pořadí kandidátů pro přidělení mandátu na kandidátních listinách bylo určováno podle počtu získaných hlasů (při přidělování mandátů nebyl brán, mimo případy shodného počtu hlasů, ohled na pořadí kandidáta na kandidátní listině). Změnu tohoto systému přinesl zákon č. 152/1994 Sb., který začal platit od 20. července 1994. Pro přidělení mandátu kandidátu již bylo rozhodující jeho umístění na kandidátní listině a k přednostnímu přidělení mandátu docházelo v případě, pokud kandidát získal nejméně o 10 % hlasů více, než byl průměr hlasů na jednoho kandidáta této strany.

Výraznější změnu pro přepočet výsledků hlasování na mandáty v komunálních volbách přinesl až zákon č. 491/2001 Sb., který začal platit od 31. prosince 2001. Změna spočívala v tom, že se pro přepočítávání d'Hondtovou metodou začala používat řada po sobě jdoucích přirozených čísel (1, 2, 3, 4, 5 atd.). Pro postup do skrutinia bylo pro všechny strany stanoveno kvórum ve výši minimálně 5 % získaných hlasů z celkového počtu hlasů vyděleného počtem volených zastupitelů a vynásobeného počtem kandidátů kandidujících za danou stranu, maximálně však počtem rovným počtu volených zastupitelů.

Ve všech komunálních volbách je území obce nebo její části vždy nejméně jedním volebním obvodem, vytvořeno jich může být více, jak je definuje zákon:

„(1) Obec tvoří jeden volební obvod. Zastupitelstvo obce může nejpozději 85 dnů předem dnem konání voleb vytvořit více volebních obvodů:

- a) v obcích s počtem obyvatel do 10 000 tak, aby se v každém volebním obvodu volilo nejméně 5 členů zastupitelstva obce,
- b) v obcích s počtem obyvatel od 10 001 do 50 000 obyvatel tak, aby se v každém volebním obvodu volilo nejméně 7 členů zastupitelstva obce,

c) v obcích s počtem obyvatel nad 50 000 tak, aby se v každém volebním obvodu volilo nejméně 9 členů zastupitelstva obce.

(2) V hlavním městě Praze a v územně členěných statutárních městech může být městská část nebo městský obvod součástí pouze jednoho volebního obvodu.

(3) Seznam vytvořených volebních obvodů, jejich popis, počty členů zastupitelstva obce, kteří mají být v jednotlivých volebních obvodech voleni, a potřebný počet podpisů pro nezávislého kandidáta a sdružení nezávislých kandidátů zveřejní starosta do 2 dnů po vytvoření volebních obvodů na úřední desce, popřípadě i způsobem v místě obvyklým.⁴⁰

Počet mandátů v zastupitelstvu je stanoven v závislosti na počtu obyvatel obce a pohybuje se od 5 do 55 mandátů (§ 67 a § 68 zákona č. 128/2000 Sb.). Počet členů zastupitelstva hlavního města Prahy může činit 55 až 70 členů.⁴¹

Komunální volby jako jediné umožňují tzv. panašování, tzn. volbu napříč kandidátními listinami jednotlivých volebních stran. Pro celý volební obvod existuje jediný hlasovací lístek složený z kandidátních listin jednotlivých volebních stran. Možné platné úpravy hlasovacího lístku jsou ze zákona možné tři:

1. označení křížkem před jmény jednotlivých kandidujících až do výše počtu členů zastupitelstva napříč jednotlivými volebními stranami
2. označení křížkem před názvem nejvýše jedné volební strany
3. označení křížkem před názvem nejvýše jedné volební strany a křížkem před jmény jednotlivých kandidujících za jiné volební strany.

Při sčítání volebních hlasů se v případě, že je označena jak strana, tak jednotliví kandidující za tuto stranu, připočítá hlas pouze volební straně a k označení jednotlivých kandidujících se nepřihlíží. Hlasy jsou sčítány jak pro jednotlivé kandidující, tak pro celé volební strany.

Hlasy pro volební strany se počítají podle tohoto postupu:

1. jsou-li na kandidátní listině označena jen jména jednotlivých kandidujících, přičte se straně tolik hlasů, kolik kandidujících je za danou stranu označeno
2. je-li na kandidátní listině křížkem označena pouze jedna volební strana, přičte se straně nejvýše tolik hlasů, kolik je mandátů v zastupitelstvu

⁴⁰ § 27 zákona č. 491/2001 Sb

⁴¹ *Metody pro přepočítání hlasů na mandáty*. [online] fcit.2013-03-02]. Dostupný z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/metody_pro_prepecet_hlasu_na_mandat

3. je-li označena jak jedna volební strana, tak jednotliví kandidující z ostatních stran, přičte se ostatním volebním stranám tolik hlasů, kolik je na jejich kandidátní listině označených jednotlivých kandidujících a označená volební strana získává tolik hlasů, kolik činí rozdíl mezi celkovým počtem mandátů v zastupitelstvu a počtem označených jednotlivých kandidujících z ostatních volebních stran.

Hlasy pro jednotlivé kandidáty se sčítají následovně:

1. jsou-li na kandidátní listině označena pouze jména jednotlivých kandidujících, přičte se každému takto označenému kandidujícímu jeden hlas
2. je-li na kandidátní listině křížkem označena pouze jedna volební strana, přičte se hlas každému kandidujícímu dle pořadí na kandidátní listině, přičemž číslo posledního kandidujícího je shodné s celkovým počtem mandátů v zastupitelstvu
3. je-li označena jak jedna volební strana, tak jednotliví kandidující z ostatních stran, přičítá se po jednom hlasu každému jednotlivému kandidujícímu z ostatních volebních stran, za označenou volební stranu se přičítá po jednom hlasu v pořadí dle hlasovacího lístku tolika kandidujícím označené volební strany, kolik činí rozdíl počtu volených členů zastupitelstva a počtu jednotlivě označených kandidujících.

Jakmile jsou známy počty hlasů odevzdané pro jednotlivé volební strany, a pro jednotlivé kandidující, přistoupí Český statistický úřad k přidělování mandátů – nejdříve volebním stranám, pak konkrétním kandidujícím. Předtím je však potřeba zjistit, které strany vůbec postupují do skrutinia. To probíhá tak, že se zjistí celkový počet platných hlasů pro všechny kandidátní listiny. Pokud některá z kandidátních listin získala méně než 5 % z celkového počtu hlasů vyděleného počtem volených zastupitelů a vynásobeného počtem kandidujících za danou volební stranu, maximálně však počtem rovným počtu volených zastupitelů, do skrutinia nepostupuje a k hlasům odevzdaných pro ni či kandidující na ní zastoupené se již dále nepřihlíží.

V první fázi jsou mandáty přidělovány stranám, a to na základě d'Hondtovy metody. Poté, co jsou známy počty mandátů pro jednotlivé strany, zjišťuje se, kterým kandidujícím budou tyto mandáty přiděleny. Pro přidělení mandátu je zpravidla rozhodující místo na kandidátní listině; přednostně jsou však mandáty přidělovány těm kandidujícím, které a kteří obdrželi nejméně o 10 % hlasů více, než byl průměr⁶ hlasů na jednoho či jednu kandidující dané volební strany.

Ve shodě s T. Lebedou při hodnocení celého procesu V. Šprincová ve svém článku zabývajícím se účastí žen v komunálních volbách, zastává názor, že „...dvě zásadní změny, kterými způsob přidělování mandátů v uplynulých letech prošel, přinesly jednak značnou nepřehlednost systému, jednak omezily možnost výběru konkrétních kandidujících. Takto složitý systém převodu hlasů na mandáty značně komplikuje i vytvoření nějaké spolehlivé strategie, jak do komunálních zastupitelstev zvolit více žen. Díky tomu, že každý volič a každá volička mají k dispozici tolik hlasů, kolik je rozdělováno mandátů, mohou si v podstatě „složit“ vlastní zastupitelstvo. Tato možnost je však do značné míry blokována právě zmiňovanými úpravami – mandáty jsou rozdělovány pouze stranám, které obdrží dostatečný počet hlasů, změna přepočtu hlasů na mandáty mírně zvýhodnila volební strany s největším ziskem hlasů a možnost výběru byla značně omezena tím, že mandáty jsou konkrétním kandidujícím přidělovány zpravidla na základě pořadí na kandidátní listině.“⁴²

2.4 Interpretace výsledků komunálních voleb

Otázkou je, jak interpretovat výsledky komunálních voleb. Odpovědi se stručně dají shrnout do čtyř bodů:

1. Celostátní součty výsledků komunálních voleb nemají všeobecnou konkrétní politickou platnost, důležité je totiž rozložení sil v každé konkrétní obci. Obecní volby nejsou tedy žádným celkem, jde spíše o velkou množinu „mikrovoleb“. Jejich význam je především v jejich psychologickém dopadu a subjektivních interpretacích, které mohou významně ovlivnit dění v politických stranách.
2. Poměr získaných hlasů a mandátů jednotlivých stran vypovídá hlavně o tom, jestli příslušný politický subjekt „boduje“ spíše ve městech nebo na venkově (nezávislí kandidáti) anebo dosahuje rovnoměrných výsledků v obcích různé velikosti. Počet hlasů potřebný k získání jednoho mandátu je totiž na venkově často mnohonásobně nižší než ve městech - „venkovské politické síly“ tak získávají v celostátních součtech vyšší podíl mandátů než hlasů a naopak „městské strany“ získávají za svůj vysoký počet hlasů poměrně málo mandátů.
3. Výsledky parlamentních a komunálních voleb se nedají mechanicky porovnávat. Na volební výsledek v komunálních volbách má vliv počet postavených kandidátů -

---

⁴² ŠPRINCOVÁ, V. *Vše, co potřebujete vědět o komunálních volbách*. [online][cit.2013-03-02]. Dostupný z: <http://padesatprocent.cz/cz/zeny-v-politice/komunalni-zastupitelstva/vse-co-potrebujete-vedet-o-komunalnich-volbach>

volební výsledek jednotlivých politických subjektů je částečně determinován počtem jejich uchazečů o zastupitelský mandát. Lidé vybírají z toho, co mají k dispozici,

a volební systém hlasy uvnitř volebních stran akumuluje. Výhodu mají strany s rozšířenou sítí místních organizací a velkým počtem členů - potenciálních kandidátů. Tento faktor nahrává zejména kandidujícím nezávislým.

4. Z volebních výsledků politických stran se dá vypožorovat jejich přímá úměrnost s jejich „stářím“, resp. etablovaností na politické scéně.

Při pohledu na volební výsledky často vyvstane otázka, kdo jsou vlastně nezávislí kandidáti? O stranách a jejich cílech je možné si vzhledem k jejich politickému profilu udělat určitou představu, u nezávislých je to složitější.

V nejmenších obcích, kde se politické strany prakticky nevyskytují, se pod hlavičkou nezávislých kandidátů ucházejí o přízeň voličů často všichni kandidující občané. V takových obcích je často úspěchem, když se najde dostatek uchazečů o práci v místním zastupitelstvu a nehraje ani tak roli, jestli se budoucí kandidáti ucházejí o podporu svých spoluobčanů individuálně, či formou nezávislých sdružení. V menších městech jsou občas nezávislá sdružení obtížně čitelná.

Novou a relevantní součástí českého stranického systému na lokální a regionální úrovni jsou regionálně-komunální politické strany, které často sdružují nezávislé kandidáty.

V kontextu tohoto procesu se dá v určitém významu hovořit o destabilizaci klasického českého stranického systému na lokální a regionální úrovni, který se dá rozdělit na regionální či lokální politická uskupení a nekonkurenčním prostředím poznamenané místní organizace hlavních politických stran. Na komunální úrovni působí často úspěšné a funkční politické skupiny, které dříve byly místní organizací některé z politických stran a pak našly své vyjádření pod značkou některé z nově vzniklých regionálně-komunálních stran a hnutí.

V rovině komunální politiky se projevuje problematika (ne)fungování českých politických stran. Strany jsou často stabilně uzavřenými spolky zájmových skupin nebo osobními vztahy propojených místních osobností. Tyto subjekty vzhledem k nesoutěživým

politickým systémům založených na spolupráci těchto jader často minimálně informují o své činnosti a neusilují o nové členy, kteří by jim pomohli ze současné ideové a funkční stagnace, která je typická pro současné fungování politických stran a je předmětem jejich kritiky. Oživujícím faktorem politiky na komunální úrovni jsou právě regionálně-komunální politické strany.

Jak už bylo konstatováno v první části, v komunálních volbách jsou důležité koalice. U komunálních koalic je důležité jejich rozdělení na předvolební a povolební. Vzhledem k zavedení určité hranice pro vstup do zastupitelstev se předvolební koalice, kromě nejmenších obcí od voleb v roce 2002, formují zejména v největších městech, ve kterých je možné pozorovat účinky volebního systému na důležitost stranického systému.

Povolební koalice mají v nejmenších obcích neformální a neinstitutionalizovanou podobu, ve středních obcích se utvářejí často za účelem rozdělení křesel radních a uvolněných zastupitelů, pouze v největších městech fungují jako trvalé a na klasickém principu fungující instituce založené smlouvou.

Rozdělení koalic na legislativní a exekutivní má na komunální úrovni své opodstatnění, termín „exekutivní koalice“ se ale překrývá s termínem „povolební koalice“. Exekutivní koalice jsou častější než koalice legislativní, v obcích střední velikosti se vytvářejí často pouze k povolebnímu rozdělení funkcí, ve statutárních obcích je jejich konstituce běžná.

Legislativní koalice se vytvářejí výjimečně, zpravidla pouze v největších obcích a často se odvíjejí od koalic exekutivních.

V komunální politice často platí pro tvorbu koalic relevantní princip „každý s každým“, který je buď volný nebo se odvíjí od mimopolitických zákonitostí. Tento princip vládne i koalicím mnoha statutárních měst a je determinován částečně pragmatismem komunálních politiků, částečně tzv. komunálním politickým myšlením.

Nabízí se také otázka, jestli jsou koalice na komunální úrovni příkladem klasického typu koalic „velké politiky“. Na problém můžeme navíc nahlížet tak, že v některých komunálních systémech nejsou vzhledem k modelu jejich fungování žádné koalice politických stran potřeba. Existuje celá řada příkladů různých nesoutěživých systémů,

„velkých rodin“, obecních oligarchií a politicky relevantních interpersonálních vztahů, které nahrazují stranické systémy.

Zatímco v parlamentní politice jsou strany vnímány jako nositelé určitého programu, v komunální politice menších obcí bývají strany často chápány jako nutné zlo, které straníkům umožňuje participaci na rozhodování o věcech veřejných v příslušné obci. Strany i jednotlivci v místních a městských zastupitelstvech jsou často spíše zájmovými skupinami než reprezentanty určité programové linie. Na úrovni komunální politiky se často řeší tak konkrétní problémy, že ideologie a programové cíle nejsou příliš čitelné. Naopak zájmové skupiny na komunální úrovni jsou zcela zřetelné - zastupitelé se v obcích často rekrutují z místních školských a zdravotnických zařízení, soukromých firem, obecních příspěvkových organizací, tělovýchovných jednot, kulturních nebo seniorských spolků a prospěch své obce vidí přirozeně mj. i v podpoře „svých“ mateřských institucí.

Do jaké míry se popsaná teoretická východiska a popsané tendence projevují v komunální politice a jak se vyvíjí komunální politický systém ve velké městské aglomeraci, se pokusím ukázat na výsledcích komunálních voleb v Českých Budějovicích ve dvacetiletém období, ohraničeném mezníky let 1990-2010 v následující kapitole.

3. Výsledky komunálních voleb v Českých Budějovicích v letech 1994 - 2010

3.1 České Budějovice a zrod komunálního politického systému v roce 1990

3.1.1 Základní charakteristika

České Budějovice (německy Budweis, popřípadě Böhmisch Budweis) jsou statutární město a správní a kulturní metropole Jihočeského kraje.

Leží v Českobudějovické pánvi na soutoku řek Vltava a Malše a nachází se v ní řada historických památek a muzeí. Pro ně a blízkost dalších historicky cenných míst (Hluboká nad Vltavou, Český Krumlov, Zlatá Koruna, Vyšší Brod, Třeboň atd.) jsou častým cílem turistů. Sídlí zde světoznámé firmy s dlouhou tradicí, například: Koh-i-noor Hardtmuth, a.s., Budějovický Budvar, n.p., dále největší jihočeská strojírenská firma Robert Bosch, s.r.o. nebo významná potravinářská firma Madeta, a.s.

České Budějovice jsou územně administrativně správním centrem Jihočeského kraje. Z hlediska odvětvové struktury se České Budějovice odlišují od ostatních obcí a okresů Jihočeského kraje. Podle počtu zaměstnanců je zde především výrazněji zastoupen sektor tržních služeb, jehož podíl (přes 11 %) je proti ostatním okresům zhruba o polovinu vyšší. Vyšší je také zaměstnanost v obchodě a dopravě. Naproti tomu podíl průmyslu nedosahuje průměrného zastoupení v kraji. Nejnižší relativní zastoupení má zemědělství. Tato konstatování vychází z přehledu podnikatelských subjektů podle údajů Českého statistického úřadu, jak dokumentuje tabulka 6.

Tabulka 6 České Budějovice – podnikatelské subjekty podle odvětví

Název obce	Počet registrovaných subjektů				
	celkem	zemědělství, lesnictví, rybolov	průmysl	stavebnictví	obchod
České Budějovice	28 196	377	2 442	3 091	6 406

Zdroj: Český statistický úřad. Krajská správa ČSU v Českých Budějovicích. Dostupné z: http://www.czso.cz/x/redakce.nsf/i/demograficke_udaje_za_vybrana_mesta_jihoceskeho_kraje

V Českých Budějovicích, jako administrativně správním centru kraje, je přirozeně soustředěna převážná většina školských, zdravotnických, kulturních a sportovních zařízení. Vysokoškolské vzdělání nabízí dvě státní a dvě soukromé vysoké školy: Jihočeská

univerzita, Vysoká škola technická a ekonomická, Vysoká škola evropských a regionálních studií a Vysoká škola aplikovaných ekonomických studií.

Počtem obyvatel jsou České Budějovice největším městem Jihočeského kraje, i když v posledních letech počet jejich obyvatel klesá, jak ukazují základní demografické údaje v tabulce 7.

Tabulka 7 Vývoj počtu obyvatel v Českých Budějovicích 2002-2011

Vývoj počtu obyvatel v Českých Budějovicích											
		2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Stav obyvatel k 1.7.		96 322	95 582	94 945	94 635	94 653	94 925	95 034	94 906	94 750	93 559
v tom:	muži	46 399	46 020	45 683	45 567	45 676	45 871	45 819	45 688	45 575	44 829
	ženy	49 923	49 562	49 262	49 068	48 977	49 054	49 215	49 218	49 175	48 730
Stav obyvatel k 31.12.		95 986	95 245	94 622	94 653	94 747	95 071	94 936	94 865	94 754	93 620
v tom ve věku:	0 - 14	14 237	13 678	13 189	12 739	12 462	12 358	12 406	12 497	12 726	13 155
	15 - 64	68 664	68 372	68 063	68 271	68 274	68 269	67 625	67 044	66 302	63 994
	65 +	13 085	13 195	13 370	13 643	14 011	14 444	14 905	15 324	15 726	16 471
Průměrný věk		39,6	39,9	40,3	40,6	40,8	41,0	41,2	41,4	41,6	41,9

Zdroj: Český statistický úřad. Krajská správa ČSU v Českých Budějovicích. Dostupné z: http://www.czso.cz/x/redakce.nsf/i/demograficke_udaje_za_vybrana_mesta_jihoceskeho_kraje

K silným stránkám Českobudějovicka patří:

- relativně nízká úroveň míry nezaměstnanosti ve srovnání s okresy ČR
- pestrá odvětvová struktura hospodářství
- relativně hustá síť vzdělávacích zařízení s odpovídající kapacitou
- výhodná poloha okresu v blízkosti rakouských a německých hranic
- široká škála přírodních, kulturních, architektonických a uměleckých památek dávající předpoklad pro rozvoj pracovních příležitostí v odvětví cestovního ruchu
- relativně kvalitní životní prostředí bez průmyslové zátěže.⁴³

K slabým stránkám patří nerovnoměrné vybudování silničních a železničních komunikací, nedostatečné napojení dopravních komunikací na zahraniční síť a nedostatek surovinových zdrojů.⁴⁴

⁴³ Zpráva o vývoji situace na trhu práce v okrese České Budějovice za rok 2010. [online][cit.2013-03-06]. Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/upcr/kp/jhc/statistiky>

⁴⁴ tamtéž

3.1.2 Zrod komunálního politického systému v roce 1990

Listopadové události v roce 1989 předznamenal proces transformace totalitního politického systému na demokratický politický systém se soutěží politických stran. Pro proces zrodu komunálního politického systému v Českých Budějovicích svou roli sehrálo mimo jiné i to, že byly historicky vzniklým politickým, ekonomickým i kulturním centrem kraje a do komunálních procesů na úrovni obce se promítly i politické transformační procesy na krajské úrovni.

V této souvislosti je na místě charakterizovat v obecné podobě politické subjekty, které se podílely na demontáži komunistického režimu a konstrukci nových demokratických politických struktur na celostátní, krajské, okresní i obecní úrovni.

L. Valeš ve své publikaci podává jejich výstižnou charakteristiku. Podle jeho názoru se na demontáži totalitních politických struktur podílelo 7 politických subjektů, které zpočátku neměly charakter politických stran:

- chartisté, příslušníci protirežimních skupin a signatáři protirežimních dokumentů
- lidé, kteří stáli mezi disentem a „normálním světem“ a kteří se nějakým způsobem podíleli na činnosti nelegálních skupin a byli na ně napojeni
- političtí vězni 50. let
- „Osmašedesátníci“ – jako příslušníci reformního proudu v KSČ, kteří byli po invazi vojsk Varšavské smlouvy v době normalizace různými způsoby perzekuováni
- příslušníci povolených politických stran sdružených v Národní frontě
- místní společenské elity – významné morální nebo profesní autority v určitém městě nebo obci, kteří zastávali významné pozice a byli všeobecně uznáváni
- zaměstnanci důležitých podniků v konkrétním městě nebo obci.⁴⁵

Chartisté, příslušníci protirežimních skupin a signatáři protirežimních dokumentů se vnitřně dělili na dvě skupiny osob. První skupina svůj podpis pod protirežimními dokumenty chápala jako krok k další opoziční činnosti proti komunistickému režimu se všemi důsledky, které z toho vyplývaly. Druhá skupina signatářů chápala podpis pod Chartou 77 jako výraz své nespokojenosti s nesvobodou a konformitou tehdejší

---

⁴⁵ VALEŠ, L. *Zrod demokratických politických systémů okresů Klatovy, Domažlice a Tachov a jejich vývoj v 90. letech 20. století*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. 287 s. ISBN 978-80-7380-082-6. s.44-48

společnosti. Jejich podpis byl spíše vyjádřením jejich vlastní svobodomyšlnosti než konkrétního politického postoje. Jak poukazuje L. Valeš, tito lidé nebyli klasickými „opinion leadery“ ve svých městech a obcích, lidé o nich nevěděli a hlavně ve středních a větších městech je neakceptovali. Valeš dále podotýká, že to mimo jiné vyplývalo i z maloměstského a konzervativního charakteru, ve kterém se příliš dbá na dobré jméno rodiny. Lidé typu chartistů takové prostředí i bez politického tlaku mocenských orgánů, odsouvalo na okraj zájmu městské nebo obecní komunity. Jejich podpis Charty 77 byl individuálním projevem nespokojenosti, který automaticky neznamenal začátek opoziční činnosti.⁴⁶

V průběhu revoluce 1989 se tito lidé podíleli na organizování protirežimních demonstrací a zpravidla také stáli u zrodu Občanského fóra v jednotlivých městech.

Ve zrodu komunálního politického systému sehrávali rozhodující roli lidé, kteří stáli na pomezí disentu a „normální společnosti“. Tito lidé sice nebyli napojeni na opoziční skupiny, nebyli pronásledováni mocenskými orgány pro své názory a mohli vykonávat svá povolání, ale byli natolik morálně vyspělí a nespokojení s režimem, že byli první, kteří organizovali listopadové demonstrace a kteří zakládali Občanská fóra v regionech, městech a obcích. Byli to lidé, kteří nepodléhali politické kultuře maloměsta a mnozí z nich prožili politická traumata roku 1968 a následné normalizace. Také těmito lidem v první řadě nešlo o politiku. Jejich motivace spočívala v uskutečnění představ, které jim normalizační režim neumožnil realizovat. Po prvních úspěších revoluce se z politiky stáhli. V této skupině sehrálo velkou úlohu ve veřejném angažování i křesťanství. Velmi aktivní skupinou byli studenti. Ti byli v podstatě akcelerátory politického dění a revolučního procesu zejména v Praze a krajských městech. Komunální politiku ovlivňovali svými výjezdy do menších měst a obcí. Ve svých názorech byli radikálnější. I studenti se po dosažení hlavních cílů revoluce (především studentští vůdci), z aktivní politiky stáhli. Středoškolští studenti ve městech a obcích byli nejpočetnější skupinou, která se aktivně zúčastňovala protirežimních demonstrací.⁴⁷

Třetí skupinou, která se v komunálním měřítku podílela na demontáži komunistického režimu, byli političtí vězni 50. let. Byli důležitou součástí vznikajících

---

⁴⁶ VALEŠ, L., cit. dílo s. 44-45

⁴⁷ VALEŠ, L., cit. dílo s. 46

občanských fór, především svou životní zkušeností, morální i profesní autoritou. Logicky patřili k nejméně početné skupině aktivních účastníků listopadové revoluce.

Osmašedesátníci jsou skupinou aktivních účastníků listopadových událostí na komunální úrovni, jejichž politická zkušenost je propojena s rokem 1968 a následnou normalizací a normalizační perzekucí. Byli to lidé, kteří zakládali Klub angažovaných nestraníků, organizaci Obroda, bývalí komunističtí funkcionáři i obyčejní komunisté. Tato skupina do konstituování politického systému na komunální úrovni přinesla své zkušenosti z politiky, fungování státní správy, fungování radnic a národních výborů na krajských, městských a místních úrovních. Zkušenosti bývalých komunistů a funkcionářů byly prospěšné v procesech převzetí moci, později jejich vliv v komunální politice slábl.⁴⁸

Do událostí na komunální úrovni se aktivně zapojila i progresivnější část politických nekomunistických stran, sdružených v tehdejší národní frontě. Jejich výhodou bylo podle L. Valeše to, že měli k dispozici fungující stranické sekretariáty, zkušenosti z politiky a jejich členové byli zastoupeni v plénech národních výborů všech stupňů.⁴⁹ Jednalo se především o členy Československé strany lidové a Československé strany socialistické. V prvních polistopadových městských radách tak často získali významné pozice na rozdíl od představitelů Občanského fóra.

Místní společenské elity patří k dalším aktérům revolučních událostí. Patřili k nim v místním měřítku především lékaři, právníci, učitelé, herci a duchovní, kteří požívali všeobecnou vážnost a byli považováni za mravní autority. Ti vahou své autority a názorů dokázali pro podporu listopadových procesů získat i ostatní váhající spoluobčany. L. Valeš konstatuje, že tito lidé se stali základem tvorby nových politických elit.⁵⁰

Vedle studentů byli početně nejsilnější skupinou, která stála u zrodu komunálních politických systémů, zaměstnanci nejdůležitějších místních podniků. Jejich účast na listopadových demonstracích a generální stávkou významnou měrou přispěla k úspěchu listopadové revoluce a utváření nových orgánů územní samosprávy.

---

⁴⁸ VALEŠ, L., cit. dílo s. 47

⁴⁹ Tamtéž

⁵⁰ VALEŠ, L. cit. dílo s. 48

Dlužno podotknout, že vlna listopadových demonstrací a postupných demokratických změn na komunální úrovni probíhala s určitým „fázovým posunem“ v porovnání s vývojem událostí v Praze a největších městech.

V Českých Budějovicích se listopadové události odehrály jen s třídním zpožděním, jak je zřejmé z časové osy prvních týdnů:

- „20. 11. večer v budově Malého divadla začalo vznikat Občanské fórum, které sjednotilo protikomunistickou opozici.
- Na vysokoškolských kolejích ve Čtyřech Dvorech vytvořili studenti stávkový výbor. Přes snahu komunistů rozbit jednotu obou budějovických vysokých škol se studenti každý den ráno scházeli v areálu kolejí. Prvního setkání se zúčastnilo na 1 500 studentů a s nimi i část pedagogů.
- 21. 11. herci v Jihočeském divadle poprvé přerušili představení a přečetli prohlášení studentů a divadelníků k událostem 17. listopadu 1989.
- 22. 11. v 16 hodin se na náměstí P. Otakara II. konala první demonstrace asi pěti tisíc obyvatel města. Zorganizovali ji studenti a promluvil na ní Mojmír Prokop. Byl sychravý den, lidé procházeli kolem demonstrujících, byli zvědaví a zároveň měli strach. U kašny stála jen malá skupina odvážných. Tato shromáždění se zde pak scházela každý den do konce týdne. Náměstí se postupně víc a víc zaplňovalo.
- 23. 11. bylo první jednání mezi zástupci komunistické strany a studentským stávkovým výborem, v 18 hodin se ve sportovní hale sešli představitelé komunistické moci ve městě se studenty a dalšími občany a večer se v divadelním sále Metropolu setkali s veřejností členové Občanského fóra.
- V rámci generální stávky na podporu požadavků studentů a Občanského fóra přišlo v pondělí 27. 11. už na hlavní náměstí demonstrovat na padesát tisíc lidí.“⁵¹

(viz obrázek 4)

---

⁵¹*Před dvaceti lety mluvili z kašny na náměstí. Jak žijí teď?* [online][cit.2013-03-12]Dostupné z: http://magazin.e15.cz/regiony/pred-dvaceti-lety-mluvili-z-kasny-na-namesti-jak-ziji-ted-853304#utm_medium=selfpromo&utm_source=e15&utm_campaign=copylink

Obrázek 4 Listopad 1989 v Českých Budějovicích

Zdroj: <http://ceskobudejovicky.denik.cz/galerie/sametnajihu.html?mm=1745043>

Listopadová „Sametová revoluce“ v roce 1989 umožnila návrat městské správy do rukou odpovědného městského zastupitelstva, které mělo navázat na přerušenu kontinuitu obecní správy města Českých Budějovic. Dne 13. prosince 1989 opustila špičku radnice pěticípá hvězda, byly odstraněny sochy symbolizující starý režim. Koncem roku 1990 přestaly být České Budějovice krajským městem. Byla přejmenována náměstí, ulice i čtvrtě. Ze sídliště Vítězného února se stala Šumava, z Pařížské komuny Pražské sídliště, z Žižkova náměstí Náměstí Přemysla Otakara II., z Náměstí 1. máje Senovážné náměstí.⁵²

Z hlediska systému státní správy a samosprávy došlo k zániku tehdejších národních výborů – městského, okresního a krajského. Výkonný orgán státní správy na úrovni okresu se začal nazývat opět jako před rokem 1938 Okresní úřad, nejvyšší úřad reprezentující a zastupující město České Budějovice obdržel podle zákona úřední název Úřad města Českých Budějovic, později v souvislosti se změnou legislativy Magistrát města Českých

---

⁵² *Historie Českých Budějovic - část 9. Po roce 1989.* [online][cit.2013-03-13]. Dostupné z: <http://mesto.budweb.cz/rubriky.asp?rubrika=8&id=59&page=1>

Budějovic. Město se zároveň vzhledem k počtu obyvatel stalo jedním ze statutárních měst České republiky v čele s primátorem.⁵³

3.1.3 Komunální volby v Českých Budějovicích v roce 1990

V létě roku 1990 proběhly v Československu parlamentní volby. Svým charakterem to ještě nebyly parlamentní volby v plném slova smyslu. Je možné je charakterizovat spíše jako plebiscit o listopadových změnách, vyjádření souhlasu občanů s nimi a jakési symbolické uzavření jedné dějinné kapitoly. Byly vyjádřením nově nabytých politických svobod a práv. Fakticky jejich cílem byla konečná porážka KSČ jako symbolu předchozího politického režimu.

Výsledky voleb do obou sněmoven Federálního shromáždění jsou uvedeny v tabulkách 8 a 9.

---

⁵³ *Historie města.* [online][cit.2013-03-14] Dostupný z: <http://www.cb-info.cz/cz/chut-stalete-tradice/stranky/historie-mesta.aspx>

Tabulka 8 Volby do Sněmovny lidu Federálního shromáždění konané ve dnech 8. - 9.6.1990 na území České republiky

Volební strana		Platné hlasy		Volební strana		Platné hlasy	
		celk.	v %			celk.	v %
03	Čs.strana socialistická	199 446	2.75	12	Soužití a maď.kr.-dem.hnutie	5 472	0.08
04	Hnutí za občanskou svobodu	21 585	0.30	13	Čs.demokratické fórum	22 866	0.32
06	Svobodný blok	57 925	0.80	18	Strana zelených	224 432	3.10
07	Občanské fórum	3 851 172	53.15	19	Hnutí čs.porozumění	8 032	0.11
08	Všelid.dem.str.,Sdruž.pro rep.	67 781	0.94	20	Hnutí za sam.dem.-Sp.Mor.a Sl.	572 015	7.89
09	Volební seskup.zájm.svazů v ČR	47 971	0.66	21	Sociální demokracie	278 280	3.84
10	Komunistická strana Českoslov.	976 996	13.48	22	Strana přátel piva	8 943	0.12
11	Spojenectví zeměděla venkova	273 175	3.77	23	Křesťanská a demokratická unie	629 359	8.69

Zdroj: <http://www.volby.cz/pls/sl1990/u4>

Tabulka 9 Volby do Sněmovny národů Federálního shromáždění konané ve dnech 8. - 9.6.1990 na území České republiky

Volební strana		Platné hlasy		Volební strana		Platné hlasy	
		celk.	v %			celk.	v %
03	Čs.strana socialistická	208 662	2.89	13	Čs.demokratické fórum	32 044	0.44
04	Hnutí za občanskou svobodu	21 210	0.29	18	Strana zelených	248 944	3.44
06	Svobodný blok	78 910	1.09	19	Hnutí čs.porozumění	8 738	0.12
07	Občanské fórum	3 613 513	49.96	20	Hnutí za sam.dem.- Sp.Mor.a Sl.	658 477	9.10
08	Všelid.dem.str.,Sdruž.pro rep.	72 155	1.00	21	Sociální demokracie	301 445	4.17
09	Volební seskup.záj.m.svazů v ČR	54 916	0.76	22	Strana přátel piva	13 869	0.19
10	Komunistická strana Českoslov.	997 919	13.80	23	Křesťanská a demokratická unie	633 053	8.75
11	Spojenectví zeměděľ.a venkova	288 270	3.99				

Zdroj: <http://www.volby.cz/pls/sn1990/u4>

Z obou tabulek vyplývá jednoznačné volební vítězství Občanského fóra a nově konstituovaných politických subjektů.

Výsledky parlamentních voleb do jisté míry předznamenaly i výsledky komunálních voleb v listopadu téhož roku. Ty už probíhaly v jiných podmínkách. Jejich charakteristickým rysem byl střet mezi Občanským fórem a nově vzniklými politickými stranami. Nejsilnějším soupeřem OF byla v té době Křesťansko-demokratická unie. Do dnešní doby je známá předvolební aféra kolem jejího tehdejšího předsedy J. Bartončíka, o němž byly zveřejněny údaje o jeho dřívější spolupráci se Státní bezpečností.

Při snaze shromáždit výsledky komunálních voleb z roku 1990 v Českých Budějovicích se nedá než souhlasit se zjištěním L. Valeše, který po zkušenostech s bádáním v místních archivech při výzkumu vzniku demokratických politických systémů na komunální úrovni konstatoval: „Komunální volby v roce 1990 jsou bohužel nejhůře dokumentované ze všech sledovaných. V městských muzeích či obecních a okresních

archivech se nedochovaly (až na výjimky) volební lístky ani kandidátní listiny jednotlivých politických stran a subjektů. Jsou to jediné volby, jejichž výsledky umožňující srovnání jednotlivých měst a obcí, nejsou k dispozici na stránkách Českého statistického úřadu. Tyto volby jsou také velmi špatně zachyceny na stránkách regionálního tisku, jenž se často omezil jen na celookresní údaje. Situaci dále komplikoval fakt, platný nejen pro tyto volby, že se nedochovaly také volební programy jednotlivých politických stran alespoň pro nejdůležitější města okresů.⁵⁴

Vlastní zkušenost orientačního bádání v českobudějovických archivech tuto zkušenost jen potvrzuje, a proto jsou výsledky komunálních voleb v Českých Budějovicích dokumentovány a komentovány až od roku 1994.

3.2 Volby v roce 1994

Volby do zastupitelstev obcí 18. a 19. listopadu 1994 byly po vzniku samostatného Českého státu prvními komunálními volbami. Důležitým znakem komunálních voleb byla absence volební klauzule, což umožnilo širokou reprezentaci menších volebních stran, které získaly ve volbách minimální počet mandátů. Do komunálních voleb kandidovalo v Českých Budějovicích 15 politických subjektů, pro které bylo připraveno 45 mandátů. Výsledky voleb jsou zobrazeny v tabulce 10.

---

⁵⁴ VALEŠ, L. *Zrod demokratických politických systémů okresů Klatovy, Domažlice a Tachov a jejich vývoj v 90. letech 20. století*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. 287 s. ISBN 978-80-7380-082-6. s. 98

Tabulka 10 Výsledky komunálních voleb v Českých Budějovicích r.1994

Volební strana	Hlasy		Zastupitelé	
	abs.	v %	abs.	v %
Liberální strana národně sociální	19 077	1.13	1	2.22
Česká strana sociálně demokratická	184 533	10.89	5	11.11
Občanská demokratická aliance	129 064	7.62	3	6.67
Důchodci za životní jistoty	86 918	5.13	2	4.44
Českomoravská strana středu	143	0.01	0	0.00
Komunistická strana Čech a Moravy	231 183	13.65	6	13.33
Svobodní demokraté(OH)	10 398	0.61	0	0.00
Občanská demokratická strana	617 716	36.47	16	35.56
Strana podnikatelů, živnostníků a rolníků ČR	47 489	2.80	1	2.22
Demokratická unie	57 769	3.41	2	4.44
Sdružení nezávislých kandidátů města Č.Budějovice	34 008	2.01	1	2.22
Koalice KDU-ČSL, KDS, KAN	143 915	8.50	4	8.89
Koalice SPR-RSČ, SDČR	68 057	4.02	2	4.44
Sdružení SDL, NK	25 116	1.48	1	2.22
Sdružení SZ, LDS, NK	38 391	2.27	1	2.22

Zdroj:

<http://www.volby.cz/pls/kv1994/kv1211?xjazyk=CZ&xid=1&xv=1&xdz=3&xnumnuts=3301>

Komunální volby byly svým způsobem hodnocením předchozího čtyřletého volebního období. L. Valeš konstatuje, že předchozí volební období přineslo několik důležitých skutečností, podle nichž se voliči rozhodovali:

- nové politické elity zvládly přechod měst a obcí do demokratického prostředí a tržní ekonomiky
- podařilo se zajistit výkon státní správy na místní úrovni
- byly zajištěny potřebné služby pro občany
- privatizační procesy přinesly rozvoj podnikání
- vyrostla nová generace komunálních politiků

- Občanské fórum se rozpadlo a vznikla Občanská demokratická strana jako nový favorit voleb.⁵⁵

Celkové výsledky voleb potvrzují vysokou volební účast. Ta však v porovnání s celorepublikovým průměrem byla téměř o deset procent nižší. Jednoznačně dominantním subjektem se stala Občanská demokratická strana, po ní nejsilnějšího volebního výsledku dosáhla Sociálně demokratická strana a koalice křesťansko-demokratických politických subjektů. Komunistická strana Čech a Moravy získala v pořadí druhý největší počet hlasů, což koresponduje v těchto letech s jejími výsledky v komunálních volbách i v ostatních městech a obcích.

3.3 Volby v roce 1998 a mimořádné volby v roce 1999

Další komunální volby se konaly 18. a 19. listopadu 1998. Pro ně byla charakteristická volební účast voličů v celé republice o téměř 16 % nižší než v předchozích volbách. Celkem k volbám v Českých Budějovicích přišlo 35,6 % oprávněných voličů. Volební kandidátku představilo 14 volebních stran, z nichž mandáty v zastupitelstvu statutárního města získalo 10 z nich. Výsledky voleb jsou uvedeny v tabulce 11.

---

⁵⁵ VALEŠ, L., cit. dílo s. 127 - 128

Tabulka 11 Výsledky komunálních voleb v Českých Budějovicích r. 1998

Volební strana	Hlasy		Zastupitelé	
	abs.	v %	abs.	v %
Křesťanská a demokratická unie - Československá strana lidová	167 280	15.67	7	15.56
Česká strana národně sociální	5 591	0.52	0	0.00
Strana zelených	12 802	1.20	1	2.22
Česká strana sociálně demokratická	126 362	11.84	5	11.11
Občanská demokratická aliance	15 704	1.47	1	2.22
Strana za životní jistoty	7 771	0.73	0	0.00
Klub angažovaných nestraníků	4 920	0.46	0	0.00
Pravá alternativa	3 489	0.33	0	0.00
Komunistická strana Čech a Moravy	197 484	18.50	8	17.78
Občanská demokratická strana	363 070	34.01	16	35.56
Sdružení nezávislých kandidátů města České Budějovice	14 163	1.33	1	2.22
Unie svobody - Demokratická unie	88 067	8.25	4	8.89
Volba pro město	30 580	2.86	1	2.22
Českobudějovická nezávislá nová volba	30 392	2.85	1	2.22

Zdroj:

<http://www.volby.cz/pls/kv1998/kv1211?xjazyk=CZ&xid=1&xv=1&xdz=3&xnumnuts=3>
101

I když v těchto volbách zvítězila ODS se 17 mandáty, nepodařilo se jí sestavit koalici, která by měla rozhodující většinu. Nakonec překvapivě skončila v opozici po uzavření tzv. adventní dohody mezi Unií svobody, KDU-ČSL, Stranou zelených a ČSSD při tiché podpoře KSČM.⁵⁶

ODS jako vítěz voleb vyjádřila svůj nesouhlas s průběhem a výsledkem koaličních jednání. To nakonec vyústilo v odstoupení jejích zastupitelů v prosinci 1998. Podle zákona tak vyvolala vypsání nových voleb, které se uskutečnily 19. června následujícího roku.

⁵⁶ ZELENKA, Antonín. Opakování komunálních voleb v Českých Budějovicích. *Radiožurnál: Radioforum*. 14.6.1999.

Od mimořádných voleb si ODS slibovala, že se jí podaří zvrátit výsledky voleb a navíc usilovala o to, aby se do zastupitelstva nedostali zástupci komunistické strany.⁵⁷ Ve výsledku mimořádných voleb nakonec ztratila další mandát a KSČM získala dva mandáty navíc.

Ani po mimořádných volbách se ODS nepodařilo sestavit koalici s rozhodnou většinou a tak znovu zůstala v opozici. Radu města tvořila pravo-levá koalice KDU-ČSL, US, ČSSD a KSČM, která měla nadpoloviční většinu 24 hlasů. Primátorem byl znovu zvolen lidovec Doc. RNDr. Miroslav Tetter, CSc.⁵⁸

K opakovaným volbám se v Českých Budějovicích dostavilo pouze 31,62 % voličů, což byla dosud nejnižší volební účast.

Pro komunální volby v roce 1998 a mimořádné komunální volby v Českých Budějovicích je důležitá skutečnost, že své kandidátní listiny a volební programy představila tři nezávislá sdružení. Do jisté míry je možné tento fakt interpretovat jako výraz počínající krize klasického politického stranicví a deziluze z něj a také jako reakci voličů na chyby představitelů politických stran ve vedení měst a jejich neschopnost najít věcnou komunikaci pro řešení komunálních problémů. Zřetelný byl také ve výsledcích komunálních voleb volební zisk sociální demokracie a posílení jejích pozic jak na celostátní, tak i na komunální úrovni.

3.4 Komunální volby r. 2002

Komunální volby v roce 2002 se uskutečnily 1. a 2. listopadu. K volebním urnám přišlo 45,51 % oprávněných voličů. Tyto volby se konaly podle zákona č. 491/2001 Sb. o volbách do zastupitelstev obcí a o změně a doplnění některých dalších zákonů, který platí dodnes. Hlavní změnou, kterou zákon přinesl, bylo zavedení 5% volební klauzule. Ve svém důsledku to ve větších městech znamenalo nepřekonatelnou hranici pro mnoho volebních stran. Zákon pro přepočítání mandátů zavedl tzv. čistou d'Hondtovu metodu, která ale v menších obcích zvýhodňovala větší strany.

O mandáty v městském zastupitelstvu se ucházelo celkem 10 politických subjektů, přičemž jen 6 z nich překročilo pětiprocentní volební klauzuli. Volby vyhrála pravicová

---

⁵⁷ KERLES, M.. Budějovická ODS nahrála volbami soupeři. *Lidové noviny*. 21.6.1999. s. 2.

⁵⁸ KERLES, M. ODS v Budějovicích zůstane v opozici: Primátorem se opět stal lidovec Miroslav Tetter. *Lidové noviny*. 29.6.1999. s. 6.

ODS, která byla minulé volební období v opozici. Tentokrát byla úspěšná v koaličních jednáních. Povolební koalici vytvořila spolu s KDU-ČSL a ČSSD s rozhodující většinou. Primátorem se znovu stal lidovec Doc. RNDr. Miroslav Tetter, CSc. Výsledek voleb je uveden v tabulce 12. Předvolební kampaň byla klidnější a politické strany se zdržely vzájemných útoků a napadání.

Tabulka 12 Výsledky komunálních voleb v Českých Budějovicích r. 2002

Volební strana	Hlasy		Zastupitelé	
	abs.	v %	abs.	v %
Křesťanská a demokratická unie - Československá strana lidová	139 551	12.03	6	13.33
Česká strana sociálně demokratická	173 378	14.95	7	15.56
Komunistická strana Čech a Moravy	178 594	15.39	7	15.56
Občanská demokratická strana	404 945	34.91	18	40.00
Pravý Blok-strana za ODVOLAT.politiků, NÍZKÉ daně, MIN.byrokracie, SPRAV.justici, REFER.a PŘÍMOU demokr. WWW.CIBULKA.NET	196	0.02	0	0.00
Unie svobody - Demokratická unie	59 006	5.09	2	4.44
SNK Evropští demokraté	129 105	11.13	5	11.11
Strana občanského porozumění	1 877	0.16	0	0.00
Koalice ČSNS, SOS, VPM	57 283	4.94	0	0.00
Sdružení SŽJ, NK	16 144	1.39	0	0.00

Zdroj:

<http://volby.cz/pls/kv2002/kv1211?xjazyk=CZ&xid=0&xv=1&xdz=3&xnumnuts=3101>

3.5. Volby v roce 2006

V pořadí čtvrté volby do obecních zastupitelstev proběhly v České republice 20. a 21. října 2006. V Českých Budějovicích do volební soutěže vstoupil dosud nejnižší počet volebních stran. Své volební programy a kandidátní listiny představilo 8 volebních stran, z nichž 6 překročilo pětiprocentní volební klauzuli a rozdělilo si tak 45 mandátů. Ve volbách opět zvítězila ODS, které dalo svůj hlas bezmála 47 % občanů. To jí v zastupitelstvu zajistilo většinu 23 zastupitelů. V porovnání s minulými komunálními volbami si polepšila o 5 mandátů. Celkové výsledky voleb ukazuje tabulka 13.

Tabulka 13 Výsledky komunálních voleb v Českých Budějovicích r. 2006

Kandidátní listina		Hlasy		Počet kandidátů	Přepočtený základ dle počtu kandidátů	Přepočtené % platných hlasů	Počet mandátů
číslo	název	abs.	v %				
1	Nezávislí pro lidi, pro město	38 854	3,40	45	1 144 407,00	3,39	0
2	Pravý Blok	548	0,05	2	50 862,53	1,07	0
3	SNK Evropští demokraté	62 367	5,45	45	1 144 407,00	5,44	2
4	Komunistická str. Čech a Moravy	149 522	13,07	45	1 144 407,00	13,06	6
5	Občanská demokratická strana	530 845	46,39	45	1 144 407,00	46,38	23
6	Zelení a otevřená společnost	85 745	7,49	45	1 144 407,00	7,49	3
7	Česká str. sociálně demokrat.	181 222	15,84	45	1 144 407,00	15,83	7
8	Křesť. demokr. unie-Čs. str. lid.	95 304	8,33	45	1 144 407,00	8,32	4

Zdroj:

<http://volby.cz/pls/kv2006/kv1111?xjazyk=CZ&xid=0&xdz=3&xnumnuts=3101&xobec=544256&xstat=0&xvyber=0>

Zisk 23 mandátů poprvé vytvořil pro ODS situaci, kdy by byla schopna vládnout sama. Nakonec vytvořila povolební koalici s KDU-ČSL a SNK-ED a dohromady tak vytvořily pohodlnou většinu o 29 hlasech. Primátorem Českých Budějovic byl zvolen lídr občanských demokratů Mgr. Juraj Thoma.

4. Komunální politika v Českých Budějovicích v letech 2006-2010

4.1 Situace po volbách

Vítězná ODS po komunálních volbách v roce 2006 získala 23 mandátů ze 45. I když nebyla ODS nucena utvořit s jiným politickým subjektem povolební koalici, nakonec se pro ni rozhodla s KDU-ČSL (4 mandáty) a SNK-ED (2 mandáty). Volební lídr kandidátky ODS to zdůvodnil tím, že „již před volbami voličům slíbili vytvoření pravicové

koalice“ a že je správné, „aby se na správě města v příštích čtyřech letech podíleli všichni, kteří jsou si programově blízcí“.⁵⁹ Nabídku ODS na vytvoření povolební koalice odmítlo sdružení Strany zelených a Strany pro otevřenou společnost (3 mandáty). Jejich odmítnutí bylo spojeno s jejich nedeklarováním důvěry volebnímu lídrovi ODS a budoucímu primátorovi Mgr. J. Thomovi.

Koaliční smlouva byla podepsána dva dny před ustavující schůzí nového zastupitelstva, tzn. 31. října 2006. V ní bylo dohodnuto obsazení rady města v poměru 8:2:1 hlasů. Dále se tyto koaliční strany dohodly na rozdělení pozic náměstků primátora: dva náměstci primátora budou za ODS a jeden za KDU-ČSL.⁶⁰ Kompetence a agendu čtvrtého náměstka převzal primátor. Jemu tak příslušelo kromě vedení městské policie, zahraničních věcí, protokolárních vztahů a krizového managementu i hospodaření s majetkem města.⁶¹

Ustavující zasedání nového zastupitelstva se konalo 2. listopadu 2006. Novým primátorem města byl zvolen Mgr. Juraj Thoma za ODS, pro něhož v tajné volbě hlasovalo 37 zastupitelů z 44 přítomných.

Z výsledku hlasování je patrné, že s volbou nového primátora souhlasili i opoziční zastupitelé za ČSSD a KSČM. Samostatným bodem ustavujícího zasedání byla volba náměstků primátora. Náměstkyní primátora pro rozvoj města, dopravu, památkovou péči, cestovní ruch a fondy EU a informatiku se stala Ing. Ivana Popelová (ODS), která měla současně být i statutárním zástupcem primátora. Náměstkem pro investice, správu veřejných statků a správu sportovních zařízení byl zvolen František Jelen (ODS). Třetím náměstkem primátora byl zvolen Mgr. Rudolf Vodička (KDU-ČSL), do jehož kompetencí byly svěřeny finance, rozpočet, sociální věci, školství a tělovýchova. Za neuvolněné členy Rady města České Budějovice bylo zvoleno celkem 7 zastupitelů. Ti s primátorem a třemi náměstkami vytvořili 11-ti člennou radu města.⁶²

Na ustavujícím zasedání trojkoalice vystupovala při hlasování jednotně a nebyly patrné náznaky, že by mezi třemi koaličními partnery mohlo dojít k neshodám.

---

⁵⁹ VÁCHA, V. V Budějovicích ČSSD v radě města nebude. *Právo*. 2006, roč. 16, č. 254. s. 12

⁶⁰ Zasedání zastupitelstva. *Statutární město České Budějovice* [online]. 18.12.2006 [cit. 2013-03-15]. Dostupné z: <http://www.c-budejovice.cz/attachment.ashx?id=1622>.

⁶¹ MLISOVÁ, Ludmila. České Budějovice ovládne trojkoalice. *Mladá fronta Dnes*. 2006, roč. 17, č. 254. str. 1

⁶² Zasedání zastupitelstva. *Statutární město České Budějovice* [online]. 18.12.2006 [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: <http://www.c-budejovice.cz/attachment.ashx?id=1622>.

První neshody mezi koaličními partnery a opozičními stranami se začaly projevovat na VII. zasedání zastupitelstva 31. května 2007.

Tehdy předložila koaliční rada (ODS, KDU-ČSL a SNK-ED) programové prohlášení ke schválení. I když bylo přijato třiceti zastupiteli⁶³, stalo se terčem kritiky ze strany SZ/SOS. Z 22 přítomných členů koalice hlasovali všichni pro programové prohlášení, podporu získalo i od 4 zastupitelů za KSČM a 4 zastupitelů za ČSSD.⁶⁴

V preambuli programového prohlášení koalice v ní definovala hlavní vizi Českých Budějovic jako města, „... které je přirozeným a uznávaným lídrem regionu, město prosperující, ve kterém žijí a pracují sebevědomí občané se zájmem o budoucnost svého města.“⁶⁵

Tématicky je programové prohlášení rozděleno do těchto oblastí:

- Rozvoj města,
- Hospodářská politika města,
- Doprava,
- Bezpečnost ve městě,
- Realizace velkých investičních akcí,
- Bydlení a prostředí pro život,
- Školství,
- Sociální věci,
- Kultura, památky, cestovní ruch,
- Volnočasové aktivity a sport.

Proti programovému prohlášení vystoupili opoziční zastupitelé ze Strany zelených a Strany pro otevřenou společnost. Programovému prohlášení vytýkali především absenci ekologických témat, údržby a rozvoje veřejné zeleně, energetiky a řešení otázek nakládání s komunálními odpady. Řešení otázek dopravy ve městě bylo podle SZ/SOS obecné

---

⁶³ KP-ZM/201/2007/Z/5: Zápis. 4.6.2007. Dostupné z: <http://www.c-budejovice.cz/attachment.ashx?id=1682>

⁶⁴ tamtéž

⁶⁵ Programové prohlášení Rady města České Budějovice pro volební období 2006-2010. 2007. s. 1. Dostupné z: <http://www.c-budejovice.cz/attachment.ashx?id=1682>

a nekonkrétní. Zastupitel za KSČM v diskuzi ocenil programové prohlášení a navrhl termíny plnění doplnit odhadem rozpočtových výdajů.⁶⁶

Dalším sporným bodem koalice a opozice byl návrh personálních změn ve statutárních orgánech společnosti A.S.A. České Budějovice, s.r.o.⁶⁷, v níž město vlastní čtvrtinový podíl. Pro návrh koalice hlasovalo 22 zastupitelů (přitom k přijetí návrhu bylo potřebných 23 hlasů) a tak nebyl přijat.

Koalice se pokusila tento problém vyřešit zařazením mimořádného bodu jednání, ale ze strany opozice byla nařčena z manipulace s jednacím řádem, proti čemuž se primátor ostře ohradil.⁶⁸ Opozice demonstrativně opustila jednání zastupitelstva, zastupitelstvo ale bylo stále usnášení schopné a tak se i přes odchod opozice z jednání původně nepřijatý návrh napodruhé podařilo těsnou většinou jednoho hlasu schválit.

První větší signály názorových rozdílů v ODS se objevily na VIII. Zasedání zastupitelstva města 28. června 2007, na kterém předložil náměstek primátora za KDU-ČSL rozpočtové opatření, v jehož rámci žádal o uvolnění 20 milionů korun z městského rozpočtu na vybudování nové úpravný pitné vody v Hrdějovicích, která se měla v případě havárie stát alternativním zdrojem pitné vody pro město. Celkové investiční náklady měly dosáhnout 181 milionů korun.⁶⁹ Tři zastupitelé s tímto rozpočtovým opatřením a ani s celkovou realizací investiční akce nesouhlasili s odkazem, že nebyla zahrnuta do programového prohlášení a ani není dostatečně finančně zajištěna. Opozice ale navrhované rozpočtové opatření podpořila a tak bylo i přes názorové rozdíly v ODS schváleno.

V červnu roku 2007 se tak poprvé projeví určité vnitřní rozpory uvnitř ODS a koalice. Ty však vážněji v následujících letech fungování městského zastupitelstva neohrozily. V případech důležitých hlasování se absence podpory stále stejných koaličních zastupitelů vyvažovala hlasy opozičních poslanců, kteří k některým strategickým rozhodnutím byli vstřícnější.

---

⁶⁶ MLČOCH, Svatomír. Co nám vadí na programovém prohlášení rady města. [online]. [cit. 2013-03-16]. Dostupné z: <http://ceskebudejovice.zeleni.cz/4987/clanek/co-nam-vadi-na-programovem-prohlaseni-rady-mesta/>

⁶⁷ Společnost zajišťuje svoz a likvidaci komunálního odpadu

⁶⁸ Zasedání zastupitelstva: Diskuse k zasedání č. 200705, dne 31. května 2007. *Statutární město České Budějovice* [online]. 31.5.2007 [cit. 2013-03-19]. Dostupné z: <http://www.c-budejovice.cz/cz/mesto/volene-organy/zastupitelstvo-mesta/stranky/zasedani-zm.aspx?period=5&year=2007&action=discussion&sid=420>.

⁶⁹ OTTA, E. Voda rozbouřila zastupitelstvo. *Českobudějovický deník*. 2007, roč. 16, č. 152.

4.2 Odvolání primátora města

Vážné rozpory mezi členy zastupitelstva a radniční koalice, které čtyři měsíce před řádnými komunálními volbami vyústily v odvolání primátora, se začaly projevovat od březnového zasedání zastupitelstva v roce 2010. Zastupitel za SZ/SOS tehdy navrhl doplnit program jednání o bod „kauza Pizzerie u Žáby.“ Problém spočíval v tom, že rada města vypověděla provozovateli pizzerie nájemní smlouvu s jednoměsíční výpovědní lhůtou bez udání důvodu a provozovatel se obrátil s řešením problému na soud. Kauza byla v Českých Budějovicích medializována a pověst města značně poškozovala. Zastupitel za SZ/SOS požadoval, aby se kontrolní výbor zabýval tím, jestli bylo vypovězení nájemní smlouvy města právoplatné a požadoval po radě, aby toto vypovězení v případě chybného rozhodnutí přehodnotila a hledala ve sporu smírné řešení.

Dalším účastníkem sporu byl tajemník magistrátu, který bydlel v objektu, v němž podnikatel pizzerii provozoval. Podnikatel provozující pizzerii se domníval, že za vypovězením nájemní smlouvy měl být politický nátlak, v jehož pozadí měl stát právě tajemník magistrátu. Na podporu zachování pizzerie byla dokonce zorganizována petice s téměř 600 podpisy českobudějovických občanů. Spor přerostl až do podoby, kdy podnikatel podal žalobu na tajemníka za údajné zničení stěračů na jeho automobilu. Tajemník magistrátu se hájil tím, že je schopen prokázat svou nevinu. Ačkoliv se opozičnímu navrhovateli podařilo zařadit bod programu do jednání (23 hlasů pro), žádné usnesení již v této věci přijato nebylo.⁷⁰

Situace se neuklidnila ani na dubnovém zasedání zastupitelstva města. Na něm primátor oznámil odvolání tajemníka magistrátu z funkce, kdy jako hlavní důvod sdělil neoprávněné vyplácení odměn členům výborů a komisí. Zastupitel KSČM požádal o prošetření odvolání tajemníka kontrolním výborem. Pro tento návrh hlasovalo celkem 38 zastupitelů. Kontrolní výbor předložil výsledky svého šetření na zasedání zastupitelstva následující měsíc, kdy bylo konstatováno, že vyplácení odměn je v kompetenci primátora

---

⁷⁰ Magistrát města České Budějovice - Statistiky: Výsledek hlasování k bodu č.00, zasedání číslo 201002. *Statutární město České Budějovice* [online]. 2010 [cit. 2013-03-18]. Dostupné z: <http://www.c-budejovice.cz/stranky/Statistiky.aspx?action=12&id=4711>

a že došlo ke vzniku škody. Celkem bylo neoprávněně vyplaceno po rozhodnutí tajemníka více než osmdesát tisíc korun.⁷¹

Celý problém měl své další pokračování na mimořádném zasedání zastupitelstva Českých Budějovic v červnu 2010, které projednávalo jediný programový bod: Zprávu kontrolního výboru zastupitelstva města České Budějovice. Po dvouhodinové rozpravě a předchozí prezentaci primátora o agendě odměn dospěla opozice k závěru, že by primátor měl z pochybení tajemníka vyvodit osobní odpovědnost. V následné diskuzi a rozporuplné argumentaci pro a proti primátorovi nakonec odezněl návrh ze strany předsedkyně kontrolního výboru a zastupitelky za ČSSD na jeho odvolání.⁷² Ze zápisu diskuze a průběhu jednání je možné vyvodit závěr, že odvolání primátora bylo déle připravovanou iniciativou ze strany opozičních zastupitelů za ČSSD za podpory některých zastupitelů koalice. V tajné volbě pak byl primátor většinou 23 hlasů odvolán z funkce.⁷³

Primátor po svém odvolání vystoupil z klubu ODS a v tisku pak nepřímo upozornil na vliv hlubocké části členské základny ODS v čele s předsedou Jihočeské agrární komory P. Dlouhým: „Za mým odvoláním nestojí zájmy mých politických oponentů, ale paradoxně někteří ze spolustraníků, zastupující nepolitické, zájmové skupiny, rodiny, zde na jihu Čech.“⁷⁴

Z průběhu mimořádného zasedání a výsledků hlasování je možné vyvodit dva závěry: první – zastupitelé, kteří hlasovali pro svolání mimořádného zasedání zastupitelstva, hlasovali také pro jeho odvolání. Druhý - mimořádné zasedání zastupitelstva mělo za svůj cíl odvolání primátora a zpráva kontrolního výboru se stala jen formální záminkou pro jeho svolání. Zastupitelé, kteří hlasovali pro svolání mimořádného zasedání a kteří hlasovali pro odvolání primátora, je uvedeno v tabulce 14.

---

⁷¹ HAJEROVÁ, Eva. *Informativní zpráva Kontrolního výboru Zastupitelstva města České Budějovice: Vyplácení odměn členům komisí a výborů.* 3.6.2010. s. 3-4. Dostupné z: www.c-budejovice.cz/attachment.ashx?id=5780.

⁷² Zasedání zastupitelstva: Diskuse k zasedání č. 201005, dne 17. června 2010. *Statutární město České Budějovice* [online]. 2010 [cit. 2013-03-17]. Bod jednání 1. Dostupné z: <http://www.c-budejovice.cz/cz/mesto/volene-organy/zastupitelstvo-mesta/stranky/zasedani-zm.aspx?period=5&year=2010&action=discussion&sid=563>.

⁷³ tamtéž

⁷⁴ KERLES, M. Primátor skončil. V ODS na jihu Čech to vře. *Lidové noviny*. 2010, roč. 22, č. 141. s. 4.

Tabulka 14 Výsledky hlasování o odvolání primátora Českých Budějovic na mimořádném zasedání zastupitelstva – červen 2010

Zastupitel/ka ⁸⁵	Klub	Podepsal/a žádost ⁸⁶	Hlasoval/a pro ⁸⁷
František Jelen	ODS	ano	ano
Ing. Jan Boško	ODS	ano	ano
MUDr. Martin Kuba	ODS	ano	ano
Ing. Břetislav Kábele	ODS	ano	ano
Petr Kocar	ODS	ano	ano
Ing. Jan Špika	ODS	nebyl přítomen	ano
Mgr. Miroslav Bína	ODS	ano	ano
Michal Šebek	ODS	ano	ano
Mgr. Jana Menzlová	ODS	ano	ano
Ing. Vladimír Brůha	ODS	ano	ano
Ing. Ivan Rybníček	ODS	ano	ano
Milan Kadlec	ODS	ano	ano
Mgr. Pavel Božoň	ODS	ano	ano
Ing. Leona Trešlová	ODS	ano	nebyla přítomna
Ing. Karel Ziegler	ODS	ano	ne
PhDr. Martin Procházka	SNK ED	nebyl přítomen	ano
Doc. RNDr. Miroslav Tetter, CSc.	KDU-ČSL	ano	ano
RSDr. Petr Braný	KSČM	nebyl přítomen	ano
Jan Hrdý	KSČM	ano	ano
Mgr. Ivan Nadberežný	KSČM	ano	ano
Lea Klokočková	KSČM	ano	ano
Ing. Ivan Tekel	KSČM	ano	ano
PhDr. Oskar Marek	KSČM	ano	ano
Eva Hajerová	ČSSD	ano	ano
JUDr. Josef Průcha	ČSSD	ano	ano
Mgr. Blanka Procházková	ČSSD	ano	ano
Ing. Michal Joch	ČSSD	ne	ano
Ing. Petr Lohonka	ČSSD	ne	ano
Celkem		23 podpisů	26 hlasů pro návrh

Zdroj: Magistrát města České Budějovice - Statistiky: Výsledek hlasování k bodu č. 01, zasedání číslo 201005. *Statutární město České Budějovice* [online]. [cit. 2013-03-18]. Dostupné z: <http://www.c-budejovice.cz/stranky/Statistiky.aspx?action=12&id=4899>.

Žádost o svolání mimořádného zastupitelstva. České Budějovice [online]. 27.5.2010. [cit. 2013-03-18]. Dostupné z: <http://www.c-budejovice.cz/attachment.ashx?id=5574>.

Odvolání primátora Mgr. J. Thomy rozdělilo ODS i koalici na dva tábory, z nichž jeden odvolaného primátora podporoval a druhý jej kritizoval. V městském zastupitelstvu vznikl nový šestičlenný klub zastupitelů, jehož členové zůstali členy ODS. Po přestupech zastupitelů tak nakonec koalici ODS, KDU-ČSL a SNK-ED zůstalo jen 22 z původních 29 mandátů, které tvořily spolehlivou většinu. Koalice tak de facto skončila a v dalších

měsících do konání komunálních voleb v roce 2010 se musela při hlasování spoléhat na hlasy opozičních zastupitelů.

Celý vývoj odvolání primátora a analýza subjektů, které se v něm angažovaly, signalizovaly dlouho kritizované problémy politického stranictví: existenci zájmových a nátlakových skupin a klientelismu, které se soustředily na prosazování dílčích zájmů a odkláněly politické strany od původních programových cílů, a které se zaměřily spíše na technologii moci než na správu veřejných záležitostí.

Svou dohru měla ještě „spouštěcí“ kauza odvolaného tajemníka magistrátu, na kterou se v popisu vývoje událostí nesmí zapomenout. V červnu 2010 se žalobou u soudu bývalý tajemník domáhal neplatnosti svého odvolání. Po delších soudních peripetiích s návrhem žalobce na smírné řešení, se kterým město nejdříve souhlasilo a pak svůj souhlas stáhlo, rozhodl okresní soud o neplatnosti odvolání. Město České Budějovice se vůči rozhodnutí okresního soudu odvolalo a následně v odvolacím řízení krajský soud potvrdil rozhodnutí okresního soudu o neplatnosti odvolání. K 1. červnu 2011 se odvolaný tajemník magistrátu po roce vrátil do své funkce.

5. Komunální volby v r. 2010

5.1 Situace před volbami

V předvolebním období oznámilo pět zastupitelů, kteří opustili klub ODS, že vstoupili do hnutí Občané pro Budějovice, které bylo ministerstvem vnitra zaregistrováno 22. 7. 2010. Bývalý primátor J. Thoma oznámil, že bude za toto hnutí kandidovat v komunálních volbách již 30. 7. 2010 a že bude volebním lídrem tohoto hnutí. Zastupitelé, kteří ukončili své členství v ODS, své rozhodnutí zdůvodnili následovně: „Činíme tak kvůli nedemokratickým a bezskrupulózním metodám, které při řízení ODS v Jihočeském kraji a Českých Budějovicích používají předsedové regionálního a oblastního sdružení Martin Kuba a Břetislav Kábele. Tito dva představitelé po ovládnutí jihočeské a českobudějovické ODS zavedli a do detailu propracovali metodiku vnitrostranického řízení podle jediného principu, kterým je diktát hlasovací mašinerie.“⁷⁵

Předvolební kampaň v Českých Budějovicích charakterizoval střet ODS a nově vzniklého hnutí Občané pro Budějovice. Jejich předvolební souboj odsunul do pozadí ostatní kandidující subjekty, které zůstávaly stranou a nepouštěly se do vzájemného osočování a útoků. Nově vzniklé hnutí založilo svou kampaň na kritice praktik ODS a jejím způsobu chápání a vykonávání politiky v mezích machiavelistického modelu technologie vládnutí. Svou roli v předvolební kampani hnutí Občané pro Budějovice sehrály také komiksy, které hnutí pravidelně zveřejňovalo na svých webových stránkách a které občané mohli vtipně doplňovat.

Věci veřejné vyčítaly bývalým představitelům vedení města, kteří vstoupili do hnutí Občané pro Budějovice nehospodárné nakládání s veřejnými financemi. Náměstkyni primátora vyčítali jazykové kurzy v zahraničí, ceny letenek na konferenci o územním plánování v USA, bývalému primátorovi zase útraty za pracovní obědy.⁷⁶

---

⁷⁵ Ukončení členství v ODS. In: *Občané pro Budějovice* [online]. 2010, Čtvrtek, 05 Srpen 2010 10:35 [cit. 2013-03-19]. Dostupné z: <http://www.obcaneprobudejovice.cz/index.php?view=article&catid=34:titul&id=57:konecclenstvi&format=pdf>.

⁷⁶ OTTA, E. Bývalému vedení radnice vyčetli plýtvání. *Českobudějovický deník*. 2010, roč. 19, č. 237. s. 3.

Objektem ostré kritiky se v předvolebním období stala Občanská demokratická strana, která byla obviňována z přelepování předvolebních plakátů svého největšího soupeře – Občané pro Budějovice, i když se později celá záležitost vysvětlila.⁷⁷ Stín nekalých předvolebních praktik ze strany ODS to ovšem nesmazalo.

5.2 Programové priority favorizujících subjektů

Logicky nejpodrobnější volební program pro komunální volby v roce 2010 představilo nové hnutí Občané pro Budějovice. Ve svém volebním programu využilo hnutí zkušenosti z předchozích let působení v městském zastupitelstvu a znalosti celé řady kritických míst ve správě města, které se nepodařilo v předchozím volebním období vyřešit. Současně mohlo využít i potíží a vlny kritiky, kterými ve vnitrostranickém životě procházela Občanská demokratická strana.

Svůj volební program Občané pro Budějovice představili ve 14-ti stránkovém dokumentu. V jeho úvodu deklarovali, že nejsou „přívěskem žádné strany, ani větví žádné rodiny“⁷⁸ a že mají zcela jasné a konkrétní cíle, jak zlepšit správu města a život občanů. Volební program byl rozdělen do tří částí:

- Průhledné město,
- Prosperující město
- Přívětivé město.

Hnutí Občané pro Budějovice v první části ve svém programu kladlo důraz na průhledné rozhodování města pod kontrolou jeho obyvatel a navrhlo zcela nový přístup ke spolupráci s občany, kdy by tzv. konferencí o rozvoji města pravidelně každý rok předstoupili před občany a informovali o míře naplnění svých cílů. Hnutí navrhlo koncepci Studentského parlamentu a Seniorského senátu pro maximální účast obyvatel na rozhodování města. Průhledným se mělo stát hospodaření magistrátu a proces zadávání veřejných zakázek formou elektronických aukcí a losování členů hodnotících komisí, aby se omezil prostor pro korupci.

---

⁷⁷ Přelesené plakáty pobouřily partaje. *Českobudějovický deník*. 2010, roč. 19, č. 235. s. 3.

⁷⁸ Občané pro Budějovice. *Volební program pro město*. 2010, 14 s. Dostupné z: <http://data.obcaneprobudejovice.cz/volebni-program-final.pdf>.

Druhá část volebního programu pod názvem Prosperující město otevřela také složitou otázku dopravního systému ve městě a modernizaci systému městské hromadné dopravy i preferenci cyklistické a pěší dopravy. Třetí část se zaměřila na cíl vybudovat rekreační zóny podél řek a sportoviště pro mládež. K přívětivému městu patřilo ve volebním programu zlepšení udržování čistoty ve městě a také reorganizace městské policie.⁷⁹

Nová politická strana TOP 09 kandidovala v komunálních volbách v Českých Budějovicích poprvé a měla výhodu nových osobností a nových řešení. Při sestavování kandidátní listiny pečlivě dbala na to, aby se na ní neobjevili kandidáti, kteří by mohli být spojováni s kontroverzními kauzami z dřívějších dob. Kandidát na primátora za TOP 09 JUDr. Ing. Tomáš Bouzek k tomu poznamenal: „Jsou to osobnosti, které nemohou být v žádném případě spojovány s minulým, oprávněně kritizovaným, vedením města“⁸⁰ TOP 09 dala v předvolebním programu svým voličům závazek, že chce „odstranit provázanost komunální politiky s nejrůznějšími zájmovými skupinami a odstranit možnosti korupce.“⁸¹

Volební program TOP 09 byl prezentován pod sloganem „Naše město se musí změnit víc, než si myslíte.“ Hlavními programovými prioritami bylo:

- snížit zadlužení města a prosazení úsporného rozpočtu
- zřídit nové nepolitické funkce tzv. hlavního architekta města, který by měl v kompetenci změny územního plánu města
- zřízení tzv. „komisí městských částí“, které by shromažďovaly požadavky a názory občanů.⁸²

Volební program TOP 09 byl koncipován tak, aby svými tezemi oslovoval co nejširší okruh Českobudějovických občanů.

Třetí favorizovanou volební stranou byla ČSSD. Její programové priority a přístupy k řešení problémů se v mnohém překrývaly s programovými cíli OPD a TOP 09. ČSSD svým voličům ve volebním programu nabízela:

- průhledné hospodaření města,

---

⁷⁹ tamtéž

⁸⁰ TOP 09. *Volební program TOP 09 pro volby do zastupitelstva města České Budějovice: "Naše město se musí změnit víc, než si myslíte"*. 2010, 9 s. Dostupné z: <http://www.bouzektop09.cz/menu/dokumenty/program-top-09-pro-komunalni-volby-v-c-budejovicich.html>.

⁸¹ tamtéž

⁸² tamtéž

- snižování zadluženosti a úsporný rozpočet
- větší zapojení občanů do rozhodování
- zřízení funkce městského architekta
- elektronické zadávání veřejných zakázek
- zklidnění dopravní situace ve městě
- vytvoření nových parkovacích míst v sídlištních aglomeracích
- modernizaci městské dopravy
- „nepodporu“ privatizace a rozprodávání majetku města
- zvýšení kapacit domovů důchodců a mateřských škol
- zvýšení prostředků na poskytování sociálních služeb občanům
- efektivnější výkon služby městské policie.⁸³

5.3 Výsledky komunálních voleb r. 2010

V komunálních volbách 15. a 16. října o zastupitelské mandáty soutěžilo nejvíce volebních subjektů. Kandidátní listiny do komunálních voleb v Českých Budějovicích předložilo celkem 16 politických subjektů, pouze 5 z nich získalo mandáty překročením zákonem stanovené volební klauzule. Nejvíce hlasů oprávněných voličů získalo hnutí Občané pro Budějovice (15 mandátů). Celkové výsledky voleb jsou uvedeny v tabulce 15.

---

⁸³ ČSSD České Budějovice. *Volební program: Oblast samosprávy, financování a správy majetku města*. 2010. Dostupné z: <http://www.spolecnecile.cz/oblast-samospravy-financovani-a-s>

Tabulka 15 Výsledky komunálních voleb v Českých Budějovicích r. 2010

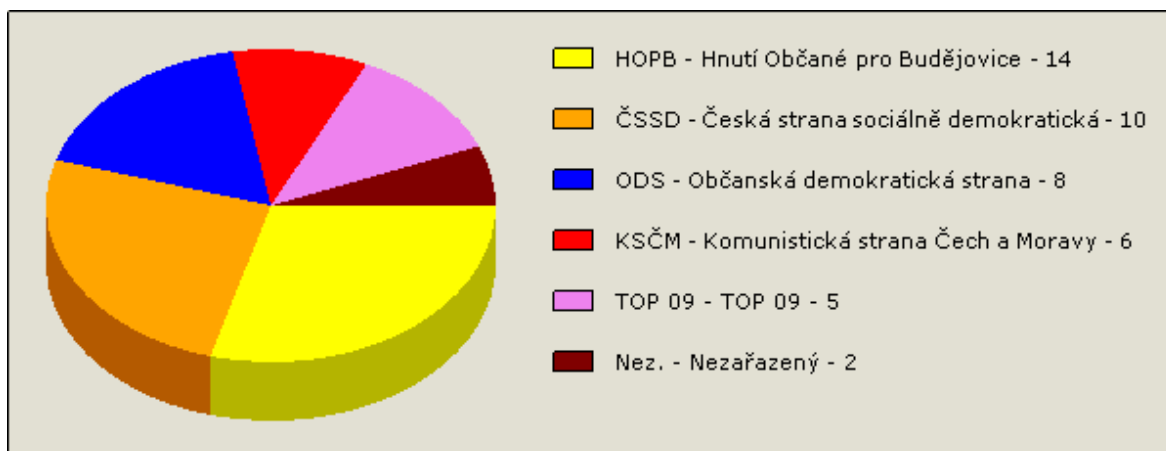
Kandidátní listina		Hlasy		Počet kandidátů	Přepočtený základ dle počtu kandidátů	Přepočtené % platných hlasů	Počet mandátů
číslo	název	abs.	v %				
1	SPOZ a SUVERENITA	28 073	2,21	45	1 271 119,00	2,20	0
2	"Strana soukromníků ČR"	4 058	0,32	31	875 659,75	0,46	0
3	Dělnic.str.sociální spravedl.	1 446	0,11	8	225 976,71	0,63	0
4	VOLBA PRO MĚSTO	44 897	3,53	45	1 271 119,00	3,53	0
5	SNK Evropští demokraté	36 864	2,90	45	1 271 119,00	2,90	0
6	TOP 09	128 425	10,10	44	1 242 871,91	10,33	6
7	Komunistická str.Čech a Moravy	144 751	11,39	45	1 271 119,00	11,38	6
8	OBČANÉ PRO BUDĚJOVICE	333 958	26,27	45	1 271 119,00	26,27	15
9	OTEVŘENÁ SPOLEČNOST A ZELENÍ	46 006	3,62	45	1 271 119,00	3,61	0
10	SVOBODNÍ - PIRÁTI	15 493	1,22	37	1 045 142,28	1,48	0
11	Křesť.demokr.unie-Čs.str.lid.	47 939	3,77	45	1 271 119,00	3,77	0
12	Volte Pr.Blok www.cibulka.net	481	0,04	1	28 247,08	1,70	0
13	Věci veřejné	35 061	2,76	44	1 242 871,91	2,82	0
14	Česká str.sociálně demokrat.	213 433	16,79	45	1 271 119,00	16,79	10
15	Občanská demokratická strana	189 277	14,89	45	1 271 119,00	14,89	8
16	ČESKÝ POLITICKÝ STŘED	957	0,08	14	395 459,24	0,24	0

Zdroj:

<http://volby.cz/pls/kv2010/kv1111?xjazyk=CZ&xid=0&xdz=3&xnumnuts=3101&xobec=544256&xstat=0&xvyber=0>

Konečné volební výsledky kandidujících stran, které v komunálních volbách překročily pětiprocentní volební klauzuli, jsou vyjádřeny v grafu 1.

Graf 1 Rozdělení mandátů

Zdroj: <http://www.c-budejovice.cz/cz/mesto/volene-organy/zastupitelstvo-mesta/stranky/jak-se-hlasovalo.aspx>

Z výsledků voleb je možné vyvodit tři závěry: první – občané města v nich vyjádřili nesouhlas s praktikami a způsobem rozhodování zastupitelů ODS; druhý - ODS doplatila nejen na Českobudějovicku, ale i v jiných městech na spojování se zákulisními hráči a klientelistickým systémem; třetí - nové politické strany a nestraničné subjekty dokázaly využít vnitřní krize a ideové, programové a osobnostní vyprázdněnosti ODS ke svému volebnímu úspěchu.

Komunální volby v Českých Budějovicích v roce 2010 fakticky znamenaly pro Občanskou demokratickou stranu konec řady volebních vítězství, na které si „zvykla“ od roku 1994. Kauza odvolání primátora ji nesporně poškodila, stejně jako její širší komunální a mediální konsekvence. ODS nebyla schopna svým voličům předložit konkurenceschopný volební program na komunální úrovni pro další volební období.

5.4 Povolební vyjednávání a povolební koalice

Koaliční vyjednávání začala ihned po zveřejnění výsledků voleb a už 19. listopadu 2010 došlo k podpisu koaliční smlouvy mezi OPB, TOP 09 a ČSSD. Tyto strany mají v zastupitelstvu města rozhodující většinu 31 hlasů.⁸⁴

Z ustanovení koaliční smlouvy jsou důležitá pro ustavující zasedání městského zastupitelstva a pochopení dalších principů spolupráce tato ustanovení:

⁸⁴ VLASÁK, R. Podpisy lídrů stvrdily smlouvu. *Jindřichohradecký deník*. 20.11.2010, roč. 17, č. 269.

- koaliční partneři se zavazují na ustavujícím zasedání podpořit volbu primátora, náměstků primátora a dalších radních;
- koaliční partneři se zavazují nevznášet ani podporovat jiné personální návrhy, které by byly v rozporu s koaliční dohodou;
- koaliční partneři uznávají demokratické právo opozičních stran na kontrolní pravomoci činnosti samosprávy;
- v personální politice bude respektován princip vyšší profesionální odborné kompetence.⁸⁵

Podle této dohody byly také obsazeny důležité pozice v komunální legislativě a exekutivě, jak ukazuje následující obrázek 5.

---

⁸⁵*Koaliční smlouva*. [online][cit. 2013-03-19]. Dostupné z: <http://www.c-budejovice.cz/cz/mesto/volene-organy/stranky/koalicni-smlouva-a-cile-pro-obdobi-20102014.aspx>

Obrázek 5 Obsazení rozhodujících magistrátních pozic podle koaliční dohody

VEDENÍ MĚSTA A ROZDĚLENÍ KOMPETENCÍ

Mgr. Juraj Thoma (HOPB),
primátor města: městská policie, kompetence vyhrazené primátorovi zákonnými předpisy, krizové řízení, komunikace vně úřadu vč. radničních novin, kancelář primátora, kontrola a audit

Ing. Miroslav Joch (ČSSD),
1. náměstek primátora: ekonomika (rozpočet, včetně mimorozpočtových zdrojů) a majetek; Správa domů, s.r.o.

Ing. Kamil Calta (TOP 09),
náměstek primátora: investice, správa veřejných statků, správa sportovních zařízení, Pohřební ústav, p.o.

Ing. Ivana Popelová (HOPB),
náměstek primátora: územní plánování a strategický rozvoj, doprava, kreativní průmysly (kultura, památková péče, cestovní ruch, destinační management); Jihočeské divadlo, p.o.

Mgr. Petr Podhola (ČSSD),
náměstek primátora: školství a sociální věci; včetně příspěvkových organizací DD Máj, DD Hvízdal, CSS Staroměstská; Jesle a azylová zařízení, školní jídelny, mateřské a základní školy;

Eva Hajerová (ČSSD),
uvolněná členka rady: předsedkyně územní komise a koordinátorka činnosti jejích místních částí

JUDr. Ing. Tomáš Bouzek (TOP 09),
neuvolněný člen rady

Ing. Jaroslav Mach (ČSSD),
neuvolněný člen rady

Ing. Ivo Moravec (HOPB),
neuvolněný člen rady

JUDr. Josef Průcha (ČSSD),
neuvolněný člen rady

Mgr. Jiří Šesták (HOPB),
neuvolněný člen rady

Ing. Petra Šebestíková (TOP 09),
uvolněná předsedkyně finančního výboru zastupitelstva města

Zdroj: http://www.c-budejovice.cz/cz/mesto/volene-organy/Documents/2013-01-31_Plneni-koalicniho-programu-v-letech-2011-2012.pdf

Koaliční partneři se v dohodě zavazují, že v zásadních rozhodnutích budou jednat ve vzájemné shodě po předchozím projednání a to především v otázkách, týkajících se:

- schvalování rozpočtu
- personálního obsazení vedoucích odborů magistrátu
- změn a personálního obsazení společností, zřizovaných městem
- návrhů na privatizaci majetku města.

V koaliční smlouvě se koaliční partneři zavázali, že po dobu trvání smlouvy neuzavřou otevřenou nebo skrytou spolupráci s jiným politickým subjektem v rámci městského zastupitelstva a to i v případech hlasování ve faktické shodě s jinými subjekty.⁸⁶

Výsledky plnění koaličních dohod zveřejňuje koalice v souladu se svými volebními programy na webových stránkách po jednotlivých dohodnutých oblastech koaliční spolupráce v ročních cyklech. Dosud bylo vyhodnocení programu koaliční spolupráce zveřejněno za období 2010 a 2011.⁸⁷

---

⁸⁶ *Koaliční smlouva*. [online][cit. 2013-03-19]. Dostupné z: <http://www.c-budejovice.cz/cz/mesto/volene-organy/stranky/koalicni-smlouva-a-cile-pro-obdobi-20102014.aspx>

⁸⁷ Podrobněji viz http://www.c-budejovice.cz/cz/mesto/volene-organy/Documents/2013-01-31_Plneni-koalicniho-programu-v-letech-2011-2012.pdf

Závěr

Diplomová práce se zabývá problematikou vzniku a vývoje komunálního politického systému, komunální politikou a rolí stranických a nezávislých subjektů v komunální politice. Tato problematika je obsažena v prvních dvou – převážně teoreticky zaměřených kapitolách práce. Další tři kapitoly se zaměřují na vývoj komunálního politického systému a výsledky komunálních voleb v Českých Budějovicích od roku 1990 do současnosti.

Cílem diplomové práce bylo objasnit podstatu a systém fungování komunálního politického systému, proces politického rozhodování na komunální úrovni a vytváření povolebních koalic. V praktické části bylo cílem diplomové práce na základě analýzy výsledků komunálních voleb v Českých Budějovicích potvrdit předpoklad klesajícího vlivu stranických zastupitelů a růstu vlivu nestranických zastupitelů na komunální úrovni.

Na rozdíl od teoretických studií věnovaných politickému systému na celostátní úrovni se problematikou komunální politiky zabývá v posledních letech jen velmi malý okruh autorů. Přitom jde o problematiku, která se v porovnání se zavedenými modely výzkumu tzv. velké politiky zdá nesporně zajímavější a pestřejší z hlediska kladení výzkumných otázek a formulování výzkumných problémů. Zdá se, že její význam dosud není plně doceněn, stejně jako nejsou doceněny nové možnosti zkoumání.

Na komunální úrovni se z teoretického hlediska objevují nové momenty, které mohou obohatit teorii koalic. Novým jevem, který se na rozdíl od celostátní politiky, projevuje na komunální úrovni, je růst vlivu nestranických volebních subjektů.

Tento růst vlivu a významu nestranických subjektů v komunální politice je reflexí určité krize klasického politického stranictví a rostoucí nedůvěry ve schopnost politických stran spravovat věci veřejné. Poslední období v české „velké“ i komunální politice je spojeno s řadou afér, které signalizují propojení politických stran s takovými pojmy, jako je klientelismus, korupce, preferování úzkých skupinových zájmů, ztráta kontaktu s reálným životem apod.

Tyto skutečnosti se snaží dokumentovat a popsat třetí, čtvrtá a pátá kapitola diplomové práce na konkrétním příkladu vývoje komunálního politického systému v Českých Budějovicích. Hlavními informačními zdroji byly především výsledky voleb podle údajů Českého statistického úřadu, archivních pramenů celostátního a regionálního

tisku a zápisů z jednání zastupitelstva města. Informační, obtížně překonatelnou bariérou, v dostupných statistikách, se ukázal rok 1990. Výsledky komunálních voleb v tomto roce jsou velmi obtížně dohledatelné jak na webových stránkách Českého statistického úřadu, tak i v místních archivech, ve kterých se nezachovaly ani kandidátní listiny, volební programy, hlasovací lístky a ani souhrnné výsledky voleb. Problematický je i obsah regionálního tisku – ten popisuje v lepším případě výsledky voleb na celookresní úrovni a přehledy výsledků komunálních voleb v jednotlivých městech a obcích okresů zůstaly stranou pozornosti. Proto jsou také výsledky komunálních voleb dokumentovány až od roku 1994, kdy proběhly v pořadí druhé komunální volby.

Ve volebním období 1990 – 1994 vyrostla nová generace komunálních politiků. První období fungování místních samospráv bylo velmi důležité. Nová zastupitelstva se musela vyrovnat s přechodem měst a obcí do podmínek demokratického politického prostředí a demokratického rozhodování o veřejných záležitostech, musela akceptovat podmínky tržní ekonomiky při správě městského majetku. Nejdůležitějším úkolem bylo zajištění výkonu státní správy na místní úrovni. Na místní úrovni se podařilo zajistit všechny potřebné služby pro občany, i když zpočátku v procesu malé privatizace vznikaly obavy, že podnikatelé nebudou mít o provozování služeb pro občany zájem a budou hledat výnosnější formy podnikání.

Analýza průběhu a výsledků komunálních voleb v Českých Budějovicích za období let 1994 – 2010 ukazuje, že poměrně silnou pozici v komunálním politickém systému získala a byla schopna si udržet Občanská demokratická strana. Ve spektru kandidujících volebních stran s výjimkou jednoho volebního období vždy vládla v koalici s jinými stranickými subjekty.

I když je v textu práce konstatováno, že se do komunálních voleb na úrovni obcí a měst zcela nepromítají volební výsledky na celostátní úrovni, není možné totéž konstatovat o velkých městských aglomeracích, v nichž se soustřeďují orgány územní samosprávy na krajské úrovni a městské úrovni. Tady se do komunální politiky výrazněji promítají celostátní stranické preference a i chování voličů je jimi více ovlivněno.

Přesto je možné i na úrovni komunální politiky ve velkých městských aglomeracích zaznamenat tendence k růstu významu nestranických a nezávislých politických subjektů anebo vzniku nových politických stran. Dlužno podotknout, že se v mnoha konkrétních

případech nové „nezávislé“ subjekty opíraly o dřívější členy etablovaných politických stran, kteří se z nich odštěpili na výraz nesouhlasu s dosavadními vnitrostranickými praktikami. Nejtypičtějším příkladem je vznik hnutí Občané pro Budějovice, které vzniklo jen několik málo měsíců před konáním komunálních voleb v roce 2010 a jehož zakladateli byli bývalí členové Občanské demokratické strany, kteří z ní vystoupili po odvolání českobudějovického primátora v červnu roku 2010. Samotná kauza odvolání primátora na druhé straně dokumentuje, že i do komunální politiky pronikly účelové praktiky ovlivňování politického rozhodovacího procesu určitými zájmovými skupinami.

Komunální volby v roce 2010 se ukázaly jako velmi důležité i z jiného pohledu. Jejich výsledky ukázaly rostoucí nespokojenost voličů se způsobem vládnutí etablovaných politických stran na komunální úrovni a v určitém slova smyslu i ztrátou kontaktu politických elit s realitou každodenního života. Závažným problémem se stalo hospodaření s veřejnými financemi, zadávání veřejných zakázek, korupce a klientelismus.

Nově vzniklé volební strany ve svých předvolebních kampaních svůj budoucí volební úspěch postavily na takových heslech, jako boj proti korupci, úsporné obecní rozpočty, řešení problémů bezpečnosti, pořádku a čistoty ve městech, optimalizace místní dopravy, stop privatizaci a rozprodávání městského majetku, řešení složitých sociálních problémů u skupin občanů, ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením.

Ukázalo se, že tato témata dokáží oslovit většinu obyvatel měst a obcí, České Budějovice nevyjímaje. Na druhé straně se tato témata u nově vzniklých politických subjektů v předvolebním období obsahově překrývala a lišila se vlastně jen předvolební rétorikou a předvolebním politickým marketingem. O to snadnější pak v případě volebního úspěchu bylo najít společné body pro uzavření povolebních koaličních dohod. V Českých Budějovicích se tak stalo je několik málo dní po zveřejnění výsledků voleb.

Komunální volby v roce 2010 také ukázaly, jak je důležité změnit dosavadní systém komunikace politických elit s občany. V Českých Budějovicích s takovými novými návrhy přišlo jak hnutí Občané pro Budějovice, tak strana TOP 09 a také sociální demokraté.

Celkově je možné hodnotit rok 2010 jako rok, ve kterém došlo nejen v celostátním, ale i komunálním měřítku ke změně přístupu voličů k etablovaným politickým stranám,

které nebyly schopny naplnit jejich očekávání a proto se otevřel prostor pro změnu politiky a šance dostaly nové politické subjekty.

Celkové cíle diplomové práce se podařilo naplnit. Její přínos vidím v teoretickém objasnění problematiky komunálního politického systému a jeho vývoje na příkladu obecních voleb v komunálním politickém systému velké městské aglomerace.

Literatura

- BALÍK, S. *Česká komunální politika v obcích s rozšířenou působností: koalice, voličské vzorce a politické strany na místní úrovni v letech 1994 – 2006*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008. ISBN 978 – 80 – 7325 – 144 – 4.
- BALÍK, S. *Komunální politika – obce, aktéři a cíle místní politiky*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2009. ISBN 978-80-247-2908-4.
- BALÍK, S.; KRUTÍLEK, O.; ROJČÍK, Ondřej; VILÍMEK, P.. *Komunální volby v České republice v roce 2002*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2003. ISBN 80-210-3211-1.
- BALÍK, S. *Okresy na severu : komunální politika v okresech Šumperk a Jeseník v letech 1989-2006*. 1. vyd. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2008b. 198 s. ISBN 978-80-732-5174-1.
- ČMEJREK, J. BUBENÍČEK, V., ČOPÍK, J. *Demokracie v lokálním politickém prostoru : [specifika politického života v obcích ČR]*. Vyd. 1. Praha : Grada, 2010. 223 s. ISBN 978-80-247-3061-5.
- ČMEJREK, J. *Občané v lokálním politickém procesu*. In: *III. kongres českých politologů : Olomouc 8.-10.9. 2006*. (Eds. NĚMEC, Jan; ŠŮSTKOVÁ, Markéta.) Praha : Česká společnost pro politické vědy, 2006, s. 706-716.
- ČMEJREK, J. Václav BUBENÍČEK a Jan ČOPÍK. *Demokracie v lokálním politickém prostoru*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010. ISBN 978-80-247-3061-5.
- ČMEJREK, J. *Obce a regiony*. Praha : Alfa nakladatelství, 2008. 165 s.
- JÜPTNER, P. (2004): *Komunální koalice a politické modely*. In: *Politologická revue X (2)*, str. 81- 101.
- KERLES, M. Budějovická ODS nahrála volbami soupeři. *Lidové noviny*. 21.6.1999. s. 2.
- KERLES, M. ODS v Budějovicích zůstane v opozici: Primátorem se opět stal lidovec Miroslav Tetter. *Lidové noviny*. 29.6.1999. s. 6.
- KERLES, M. Primátor skončil. V ODS na jihu Čech to vše. *Lidové noviny*. 2010, roč. 22, č. 141. s. 4.
- MLSOVÁ, L. České Budějovice ovládne trojkoalice. *Mladá fronta Dnes*. 2006, roč. 17, č. 254. str. 1
- OTTA, E. Bývalému vedení radnice vyčetli plýtvání. *Českobudějovický deník*. 2010, roč. 19, č. 237. s. 3.
- Přelesené plakáty pobouřily partaje. *Českobudějovický deník*. 2010, roč. 19, č. 235. s. 3.
- MLSOVÁ, L. České Budějovice ovládne trojkoalice. *Mladá fronta Dnes*. 2006, roč. 17, č. 254. str. 1

PROROK, V. *Tvorba rozhodování a analýza v politice*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. 189 s. ISBN 978-80-247-4179-6

ŘÍCHOVÁ, B. *Přehled moderních politologických teorií*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000. 304 s. ISBN 80-7178-461-3.

VALEŠ, L. *Zrod demokratických politických systémů okresů Klatovy, Domažlice a Tachov a jejich vývoj v 90. letech 20. století*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. 287 s. ISBN 978-80-7380-082-6.

VLASÁK, R. Podpisy lídrů stvrdily smlouvu. *Jindřichohradecký deník*. 20.11.2010, roč. 17, č. 269.

VÁCHA, V. V Budějovicích ČSSD v radě města nebude. *Právo*. 2006, roč. 16, č. 254. s. 12

Elektronické zdroje

ČSSD České Budějovice. *Volební program: Oblast samosprávy, financování a správy majetku města*. 2010. Dostupné z: <http://www.spolecnecile.cz/oblast-samospravy-financovani-a-s>

HAJEROVÁ, E. *Informativní zpráva Kontrolního výboru Zastupitelstva města České Budějovice: Vyplácení odměn členům komisí a výborů*. 3.6.2010. s. 3-4. Dostupné z: www.c-budejovice.cz/attachment.ashx?id=5780.

Historie Českých Budějovic - část 9. Po roce 1989. [online][cit.2013-03-13]. Dostupné z: <http://mesto.budweb.cz/rubriky.asp?rubrika=8&id=59&page=1>

Historie města. [online][cit.2013-03-14] Dostupný z: <http://www.cb-info.cz/cz/chut-stalete-tradice/stranky/historie-mesta.aspx>

Koaliční smlouva. [online][cit. 2013-03-19]. Dostupné z: <http://www.c-budejovice.cz/cz/mesto/volene-organy/stranky/koalici-smlouva-a-cile-pro-obdobi-20102014.aspx>

KP-ZM/201/2007/Z/5: Zápis. 4.6.2007. Dostupné z: <http://www.c-budejovice.cz/attachment.ashx?id=1682>

Magistrát města České Budějovice - Statistiky: Výsledek hlasování k bodu č.00, zasedání číslo 201002. *Statutární město České Budějovice* [online]. 2010 [cit. 2013-03-17]. Dostupné z: <http://www.c-budejovice.cz/stranky/Statistiky.aspx?action=12&id=4711>

Magistrát města České Budějovice - Statistiky: Výsledek hlasování k bodu č.00, zasedání číslo 201002. *Statutární město České Budějovice* [online]. 2010 [cit. 2012-04-30]. Dostupné z: <http://www.c-budejovice.cz/stranky/Statistiky.aspx?action=12&id=4711>

MLČOCH, S.. *Co nám vadí na programovém prohlášení rady města*. [online]. [cit. 2013-

03-16]. Dostupné z: <http://ceskebudejovice.zeleni.cz/4987/clanek/co-nam-vadi-na-programovem-prohlaseni-rady-mesta>

Občané pro Budějovice. *Volební program pro město*. 2010, 14 s. Dostupné z: <http://data.obcaneprobudejovice.cz/volebni-program-final.pdf>. s. 1.

Programové prohlášení Rady města České Budějovice pro volební období 2006-2010. 2007. s. 1. Dostupné z: <http://www.c-budejovice.cz/attachment.ashx?id=1682>

Před dvaceti lety mluvili z kašny na náměstí. Jak žijí teď? [online][cit.2013-03-12]Dostupné z: http://magazin.e15.cz/regiony/pred-dvaceti-lety-mluvili-z-kasny-na-namesti-jak-ziji-ted-853304#utm_medium=selfpromo&utm_source=e15&utm_campaign=copylink

TOP 09. *Volební program TOP 09 pro volby do zastupitelstva města České Budějovice: "Naše město se musí změnit víc, než si myslíte"*. 2010, 9 s. Dostupné z: <http://www.bouzektop09.cz/menu/dokumenty/program-top-09-pro-komunalni-volby-v-c-budejovicich.html>.

Ukončení členství v ODS. In: *Občané pro Budějovice* [online]. 2010, Čtvrtek, 05 Srpen 2010 10:35 [cit. 2013-03-19]. Dostupné z:<http://www.obcaneprobudejovice.cz/index.php?view=article&catid=34:titul&id=57:konecclenstvi&format=pdf>.

Zasedání zastupitelstva. *Statutární město České Budějovice* [online]. 18.12.2006 [cit. 2013-03-15]. Dostupné z: <http://www.c-budejovice.cz/attachment.ashx?id=1622>.

Zasedání zastupitelstva: Diskuse k zasedání č. 200705 , dne 31. května 2007. *Statutární město České Budějovice* [online]. 31.5.2007 [cit. 2013-03-19]. Dostupné z: <http://www.c-budejovice.cz/cz/mesto/volene-organy/zastupitelstvo-mesta/stranky/zasedani-zm.aspx?period=5&year=2007&action=discussion&sid=420>.

Zasedání zastupitelstva: Diskuse k zasedání č. 201005, dne 17. června 2010. *Statutární město České Budějovice* [online]. 2010 [cit. 2013-03-17]. Bod jednání 1. Dostupné z: <http://www.c-budejovice.cz/cz/mesto/volene-organy/zastupitelstvo-mesta/stranky/zasedani-zm.aspx?period=5&year=2010&action=discussion&sid=563>

Zpráva o vývoji situace na trhu práce v okrese České Budějovice za rok 2010. [online][cit.2013-03-06]. Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/upcr/kp/jhc/statistiky>

Žádost o svolání mimořádného zastupitelstva. České Budějovice [online]. 27.5.2010. [cit. 2013-03-18]. Dostupné z: <http://www.c-budejovice.cz/attachment.ashx?id=5574>.

Žádost o svolání mimořádného zastupitelstva. České Budějovice [online]. 27.5.2010. [cit. 2013-03-18]. Dostupné z: <http://www.c-budejovice.cz/attachment.ashx?id=5574>.

Resumé:

This dissertation is dealing with an origin and a development of municipal political order, municipal politics and a status of a partial and independent subjects at municipal politics in the town České Budějovice. There were five proper municipal elections and one extraordinary municipal election in the period, I focused on. The purpose of the dissertation, in the theoretical part, is to explain principle and method of municipal political system's function, the action of political decision-making on the municipal level and a creation of new alliances after election. In the practical part of the dissertation, there is the purpose to confirm, based on the analysis of municipal election results, present tendency to decreasing influence of partial council and increasing influence of a nonparty council on the municipal level.